No ~~10~~ (3) پرسمن چرن چندریکا

11×4½ complete

اتی سکرادھیلیو دیوندراشرم ورچتا

Purash charn chandrika

Subject Tantra

By

Devendra Ashram 11×4½ complete

पुरुषचरण चन्द्रिका; परिव्राजक कृत? ॥
४७ पत्रक ॥ ल० म० ११ पं० प्र० पू०

ह० ल०

पु॰मं
१

श्रीगणेशायनमः श्रीगुरुचरणकमलेभ्योनमः प्रणम्यज्ञानकीलाख्यंदेवंह्याश्रमधीमता क्रियते
मंत्रचंद्राणांगुरस्मरणांस्मृतिका अशेषशास्त्राम्बुधिपारदृश्वाविशेषतोमांत्रिकचक्रवर्त्ती उपासकानां
हितहेतुभूतांगुरुस्क्रियायोविशदीकरोति सत्येवमंत्रशास्त्रेबहवोग्रंथयापिस्तुविशेषैः सर्वोपका
रसिद्धेर्हेतुःसाश्वसूक्तिकाजयति क्वागमस्यातिगंभीरेमार्गेऽन्हेक्वातिमंदधी कथंचित्सेनदीप्याप्रिसा
यकाहष्टहेतुना मंत्रशोवेदमभ्यायखिलमपिविशेषादितेस्यासज्ञालेनत्वमीवस्यशास्त्रीनेवयजन
मन्नेयोगपीठस्यपंत्रं तत्रदेवस्यसम्यावरणमथजपासापिकल्पोक्रमसंख्याहोमद्रव्येचतस्याखिला
यजनविधिस्तानमत्राधिकारः सोकथ्यैणमहृस्यपमृद्धेशानादितोद्भवे गुरोर्भक्तिपरस्करसमभा
णेप्रयोजनं स्यानेभस्मेनथाचारभ्यासनंजपमालिका जपोमुद्रास्तथाकौलापोगुर्वादिवेदनेभू
तशुद्धिस्तथाप्राणप्रतिष्ठामातृकास्थितिः प्राणायामास्ततःपीठन्यासोमूलमनोस्तथा अंतर्योग १
स्तथाबाह्यपूजापात्रसंस्थितिः बाह्यपूजाघसंहेयात पजनंचपुरश्चक्रिया सिद्धप्रणयडयोष्टा
नः ऊंजनांचैवलक्षणं समपंचऊंडस्यलक्षणसुकस्रुवोर्विधिः होमसतर्पणास्यापिमार्जेन

پرش چرن چندریکا No ۱۱ 11×6½ complet

𑆥𑆶𑆫𑆯𑇀𑆖𑆫𑆟𑆖𑆁𑆢𑇀𑆫𑆴𑆑𑆳

459

459

स्यापिकीर्त्तनं प्रातःशिरसिशुक्लेब्जेद्विनेत्रंद्विभुजंगुरुं वराभययुतंशांतंस्मरेत्तन्नामपूर्वकं नमो
स्तुगुरवेतस्माइष्टदेवस्वरूपिणे यस्यवाक्यामृतंहंतिविषंसंसारसंज्ञकं गुरुर्ब्रह्मागुरुर्विष्णुर्गुरुर्दे
वोमहेश्वरः गुरुरेवपरब्रह्मतस्मात्तदादौसमर्चयेत् प्रसन्नेतुगुरौसर्वेसिद्धिरूपामनीषिभिः यथा
शिवस्तथाविद्यायथाविद्यातथागुरुः गुरुणादर्शितेतंत्रेनतत्फलमन्यथाभवेत् गुरौसन्निहितेय
स्तुपूजयेदन्यमग्रतः सदुर्गतिमवाप्नोतिपूजाचविफलाभवेत् शिवेरुष्टेगुरुस्त्रातागुरौरुष्टे
नकश्चन अविद्योवासविद्योवागुरुरेवतुदैवतं अमार्गस्थोपिमार्गस्थोगुरुरेवसदागतिः प्र
तिपद्यगुरुंयस्तुमोहाद्विप्रतिपद्यते सकल्पकोटिंनरकेपच्यतेपुरुषाधमः आयांतमग्रतोगच्छे
त्गच्छंतंतमनुव्रजेत् आसनेशयनेवापिनतिष्ठेदग्रतोगुरोः अनुज्ञांप्राप्यतिष्ठेतनैवंपापमवा
प्नुयात् यत्किंचिदन्नपानादिप्रियंद्रव्यंमनोरमं समर्प्यगुरवेपश्चात्स्वयंभुंजीतनित्यशः महां
धकारमध्यस्ययथादीपःप्रकाशकः अज्ञानतिमिरांधस्यगुरुरेवप्रकाशकः यथासिद्धरस
स्पर्शात्ताम्रंभवतिकांचनं संनिधानेगुरोरेवंशिष्यःशिवमयोभवेत् मंत्रेनदेवतापोचनया

पु॰ श्री॰ २

मंत्रप्रदे गुरौ त्रिशुभक्तिः सदा कार्य्या सिद्धेः प्रथमसाधनं यस्य देवे च मंत्रे च गुरौ च त्रिषु निश्चला न यव
र्द्धियते भक्तिस्तस्य सिद्धिरदूरतः मंत्रात्मा देवता ज्ञेया देवता गुरुरूपिणी तेषां भेदो न कर्तव्यो पदिच्छे
द्दिष्टमात्मनः तीर्थात्मंत्रोपदेशाच्च श्रद्धा वजपकर्म्मणि फलेप्सुनी वविश्वासश्च न सिद्धेस्तु लक्षणाच्चन
कुलं मनुं लब्ध्वा शिष्यो वहुगुणं गुरोः भक्तिश्रद्धेष्टता नादि विरोपास्ते प्रसादिनात् न मंत्रोक्तफलावा
प्तिपरश्चर्य्यां समाचरेत् प्रधानः सेमवद्रस्या मिपारश्चरणां किं विधिं विनायेन न सिद्धः स्यान्मंत्रोव
र्षशतैरपि कृतेन येन लभते साधको वांछितं फलं पुरश्चरणसंपन्नो मंत्रो हि फलदायकः अतः
पुरस्क्रियां कुर्यान्मंत्रविन्सिद्धिकांक्षया सम्यकसिद्धैकमंत्रस्य नासाध्यं वियतेक्वचित् वहुमंत्र
वतः पुंसः काकथा शिवएव सः किं होमैः किं जपैश्चैव किं मंत्रन्यासविस्तरैः सरहस्या नो हि मं
त्राणां यदि नस्यात्पुरस्क्रिया पुरस्क्रिया हि मंत्राणां प्रधानेवीजमप्यते जीवहीनो यथा देही सर्व
कर्मसु न क्षमः पुरश्चरणहीनो हि तथा मंत्रः प्रकीर्तितः आदौ पुरस्क्रियाकर्म्मस्थानं तेयत्नम
यते पुण्यक्षेत्रे नदीतीरे गुहा पर्वत मस्तके तीर्थप्रदेशाः सिंधूनां संगमः पावनेवने उद्याना

विविक्तानि बिल्वमूले नदीगिरि तुलसीकानने गोष्ठे वृषहीने शिवालये अश्वत्थामलकीमूले गो
शालाजलमध्यमः देवतायतने कूले समुद्रस्य निजे गृहे गुरूणां सन्निधाने च चित्तैकाग्र्यस्थले तथा प्रे
तभूम्यादिकं चैव तंत्रकल्पप्रकाशितं एषामन्यतमे स्थाने मांत्रिको जपमाचरेत् ततो भक्ष्यमभक्ष्यं च मंत्रि
णां यद्वदाम्यहं वेदाचाराग्निपक्वान्नान्यश्वीनांश्रीमतां सतां सत्कुलस्यान्नजातीनाभि साध्वीनाग्रजन्मनां
भैज्यानो वा हविष्यान्नं शाकं यावकमेव च पयोमूलं फलं वापि यद्यदन्योपपद्यते ब्रह्मपत्रोपभुंजीत मद्य
पद्मविवर्जितं दग्धं शष्पान्नदेवस्य मध्यपात्रे महेश्वरः मधु मांसं तथा क्षारं लवणं तैलमेव च अन्नपर्यु
षितं चैव तिः स्नेहं कोद्रूषितम् कांजिकं गंजनं बिल्वं कलंजं लशुनं विष मसूरं कोद्रवं माषं मद्यं कंच
णकादिकं तांबूलं कांस्यपात्रे च दिवाभोजनमेव च एवमादीनि चान्यानि वर्जयेत्साधकोत्तमः अन्य
थाभोजनाद्दोषात्सिद्धिहानिः प्रजायते जपकर्मप्रयत्नेन ध्यात्वात्मनःस्फुरत्तनत् मंत्रं साधयमा
नस्तु त्रिसंध्यं देवमर्चयेत् द्विसंध्यमेकसंध्यं वा नमेत्केवलं जपेत् आसनं स्वागतं वार्घ्यं पाद्यमा
चमनीयकं मधुपर्काचमनस्नानवसनाभरणानि च सुगंधसुमनोधूपदीपनैवेद्यवंदनं प्रयोजये

पु·अं दद्यान्नाद्यामुपचारांश्च षोडश अर्घ्यंपाद्याचमनीयमधुपर्काचमानमपि गंधाद्यो निवेद्यांता उपचारा द
२ श क्रमात् गंधाद्यो निवेद्यांताः पूजा पंचोपचारिकी उपचारैर्यथाशक्ति देवतामन्वपंयजेत् उपज
प्ताज्ञयानीयैः स्नानाचमनभोजने एकाग्रमस्थितो निस्यगत्वा वंदेत्स्वकं गुरुम् प्रणामस्तद्दिशाम्यत्र
देवतावंदने सदा नित्यं नैमित्तिकं कुर्यात्संसर्गो साधुभिः सदा स्नायाद्वा पंचगव्येन केवलामला
केनवा श्रुतिस्मृतिपुराणोक्तमंत्रैः स्नापाद्यनंतरं एकोद्दिष्टवलस्नानमन्यथा हि सकृत्तथा अस्ना
तस्य फलं नास्ति न चात्मर्प्यपतः पितृन् अन्यानि काम्यकर्माणि तथा साधुसमागमं स्त्रीशूद्रपा
तितव्रात्यनास्तिकाविष्टभाजने असत्यभाषणं चोक्तिं कुटिलां परिवर्जयेत् सत्येनापि न भाषेत
जपहोमार्चनादिषु वर्जयेत्स्त्रीतथा शूद्रादिश्रवणं न स्पर्शने अभ्यंगं गंधलेपं च तथा धारणमेव च
मैथुनं तत्कथालापं तद्गोष्ठीं परिवर्जयेत् अस्नानो च हि ज्ञास्यहानं हिये नैव स्पर्शो तथा मद्येद्वस्ना
द् कुस्नान भतिवेदनभोजने प्राणिहिंसा न कुर्वीत पुत्र स्मरणकृन्नरः गोमूत्रमूत्रादिकं न मन्त्रालो २
कैर्विधिवच्चरेत् विहाय वह्निं नहि वस्तु किंचिद्ग्राह्यं परेभ्यः सति सभवेत्र असंभवे तीर्थे वा हि

विष्णुहाम्यवोतिरिक्तेप्रतिग्रहजप्यात तथासमर्थैः नृतिलंविष्णुहादपत्नितयावहिनमात्रमस्य ग्रहा।
तिराणाहधिकंनसिद्धिः प्रजापतेकल्पशतैरमुष्य उक्तानिमुनिभिर्यानिआसनानिशामय सर्वेसिद्धेया ति
र्वकर्मकानसिद्धिर्मृगाजिने वस्त्रासनेरोगहरंवेत्रजंश्रीविवर्धनं कौशेयंपौष्टिकेप्रोक्तंकाष्ठंदुःख
मोचनं अभिचारेकृष्णवर्णंरक्तंवश्यादिकर्मणि शांतिकेधवलंप्रोक्तंचित्रकंसर्वकर्मसु स्तंभनेगजच
र्मस्यात्मारणेमाहिषंतथा मेषीचर्मतथोच्चाटेवृतंद्विवश्यकर्मणि विद्वेषेजांबुकंप्रोक्तंभवेद्व्याघ्रचर्म
शांतिके वंशासनेचदारिद्र्यंदौर्भाग्यंदारुजासने धरण्यांदुःखसंभूतिः पाषाणेव्याधिसंभवः तृणा
सनेयशोहानिः पल्लवेचित्तविभ्रमः इष्टिकायामव्याधिः स्यादेतत्साधारणेजपे नादीक्षितस्योपवि
शेत्कृष्णसाराजिनेगृही विशेद्यतिर्वनस्थश्चब्रह्मचारीचस्नातकः उत्तमंजिनंवरेण्यंचतुरंगुलमु
च्छ्रितं एकहस्तंद्विहस्तंवाचतुरस्रंसमंततः स्वस्तिकादिक्रमेणाथविशेतप्रांगमुखः स्वस्तिकंभद्रकं
वीरंकूर्मंपद्मासनकम्मकं गोमुखंउत्कटंसर्वंस्थापनंपश्चिमासनकं मायूरंतारकंसिंहंपाशमेहंस
वाहनं स्वस्तिकंपद्मकंवीरंसिद्धंचेतिचतुष्टयं जपेप्रशस्तमन्येषांप्रसंगादेवकीर्तनं इमानिस्वस्ति

पु वं कादीनिवक्ष्याम्येषांतल्लक्षणं जानूर्वोरंतरेसम्यक्कृत्वापादतलेउभे ऋजुकायःसमासीनःस्वस्ति
कंतदुदीरितं गुल्फौचवृषणस्याधःसीवन्याःपार्श्वयोःक्षिपेत् उभौपादौचपाणिभ्यांदृढंबध्वासुनि
५ श्चलः भद्रासनंभवेदेतत्सर्वव्याधिविनाशनं गुदंनिरुध्यगुल्फाभ्यांव्युत्क्रमेणसमाहितःकूर्मासनं
भवेदेतदितियोगविदोविदुः कुक्कुटासनबंधस्थोदोर्भ्यांसंबध्यकंधरां शेतेकूर्मवदुत्तानएतदुत्ता
नकूर्मकं सव्येदक्षिणगुल्फंतुपृष्ठपार्श्वेनिवेशयेत् दक्षिणेचतथासव्यंगोमुखंगोमुखंतथा प
द्मासनेतुसंस्थाप्यजानूर्वोरंतरेकरौ निवेश्यभूमौसंस्थाप्यव्योमस्थंकुक्कुटासनं वामोरुमूलार्पित
दक्षिपादंजान्वोर्बहिर्वेष्टितदक्षदोष्णा प्रगृह्यतिष्ठेत्परिवर्तितांगः श्रीमत्स्यनाथोदितमासनेरितं
पादांगुष्ठेतुपाणिभ्यांगृहीत्वाश्रवणावधि धनुराकर्षणंकुर्याद्धनुरासनमीरितं प्रसार्यपादौ
भुविदंडरूपौदोर्भ्यांचपादद्वितयंगृहीत्वा जानूपरिन्यस्तललाटदेशोवसेदिदंपश्चिमतानमाहुः ५
धरामवष्टभ्यधरांसम्यक्कृत्वातलाभ्यांकरयोर्द्वयोः हस्तयोःकूर्परेचापिस्थापयेन्नाभिपार्श्वयोः समुन्न
तशिरःपादोदंडवद्व्योम्निसंस्थितः मयूरासनमेतत्तुसर्वरोगहरंपरं भूमौस्वकेस्वकंस्थाप्यह

स्तपोः कूर्परेन्तथा पादौ स्वेदेद्वकुष्ठौ ग्रहेत्कासनमीरितं मेढ्रादुपरि निक्षिप्य सव्यं गुल्फं तथोपरे गु
ल्फान्तरे च निक्षिप्य मुक्तासनमितीरितं एतत्सिद्धासनं प्राहुरन्ये वज्रासनं विदुः मुक्तासनं वदन्त्येके
प्राहुर्गुप्तासनं परे वामोरूपरि दक्षिणं च चरणं संस्थाप्य वामं तथा याम्योरूपरि पश्चिमेन विधिना
धृत्वा कराभ्यां दृढं अंगुष्ठौ हृदये निधाय चिबुकं नासाग्रमालोकयेत् एतद्व्याधिविघातकारि यमिनां प
द्मासनं प्रोच्यते गुल्फौ च वृषणस्याधः सीवन्याः पार्श्वयोः क्षिपेत् दक्षिणे सव्यगुल्फं च दक्षगुल्फं च स
व्यके हस्तौ जान्वोस्तु संस्थाप्य स्वांगुलीः संप्रसार्य च व्यात्तवक्त्रो निरीक्षेत नासाग्रं सुसमाहितः सिं
हासनं भवेदेतत्पूजितं योगिभिः सदा ३ उत्तानं शववद्भूमौ शयनं तच्छवासनं शवासनं भ्रान्तिहरं चि
त्तविश्रान्तिसाधनं जपमालाविधानं च तद्वदास्ते फलं तथा कथयिष्यामि संक्षेपान्मया लोकहितकाम्य
या १ रुद्राक्षशंखपद्माक्षपुत्रजीवकमौक्तिकैः स्फाटिकैर्मणिरत्नैश्च हेमराजतवैद्रुमैः २ कुशाग्रैः
दूर्वाविलैः सर्वैः पर्वभिर्मोक्षकामदैः गर्दभाश्वनरालास्थिदन्तैरष्टाभिचारिके ३ वैसवेत्नलसीमा
लागजदंतैर्गणेश्वरे विष्णुरायाजपेद्रक्षाकमलैः वंदनैः ४ महाशंखमयी देया नीलसारस्वतेम

पु.चं.
५

लौ तत्सर्वं जपेन्माला ह्याविंशतिरुद्रीरिता ५ रुद्राद्वैर्वैदि नामाला सर्वकामप्रसाधिनी निर्मितासं
खमणिभिर्हेनं कीर्तिस्व पच्छति ६ पद्मास्ताबुद्धिलक्ष्मीरा शत्रुनाशकरी तथा पुत्रजीवाक्षमालात्र
पत्पुत्रपौत्रसिद्धिदा ७ मुक्ताभिरचिता माला सौभाग्यं विपुलां श्रियं मंत्रमंत्रनानां सिद्धिं चोतिकेचा
श्येकोष्ठिकं मुक्तिं चनन्नुतेन हंसस्फाटिकाख्या च माला सारस्वते पद्मरागा उष्णले चधने तथा ९
सौवर्णी राजते नीमाला सर्वान्कामान्प्रयच्छति सारस्वते प्रवालोत्था वश्ये चाभिक धनागमे १० पापह
पकरी कौशी रुद्राक्षादिकृतान्तकैः सर्वैरेभिर्विरचिता नाम माला सा न्युक्तये न लणा ११ विद्यं जपे
त्क्षेत्रजीवतपर्वभिर्विरचितमालिका स्थिरे लमनसाभ्यस्ता सर्वान्कामान्प्रयच्छति १२ उच्चाटने स्वदे
वतानां माला प्रोक्ता स्वबालकैः त्वरद्वतै रथी भूतामे नचैव स्वाधतेनला १३ अथ वैर्निर्मिता मा ५
ला शत्रुनाशिनी नामिना मेन दंतैरथी भूतेः कुर्याज्जपमालिका १४ साध्यदेहभवैः केशैः
प्रोतव्या हेषकर्मणि अंगुलीजपसंख्यानेनिलमेवमुदाहृतं १५ पुत्रजीवैर्दशाष्टगुणा शता
शैल्ये सहस्रकं प्रवालैर्मणिरत्नैश्च दशसाहस्रकं मतं १६ तथैव स्फाटिकैः प्रोक्तं मौक्तिके लो

त्वमृत्युते पद्माक्षैर्दशलक्षं स्यात् स्फाटिकैः कोटिरुच्यते १७ हेमैर्दश गुणा सैव सर्वैः सात गुणाधिका ऊर्ध्वा
ग्रथ्या वरुद्राक्षैरनंतगुणितं फलं १८ घोनपद्माक्षिमालाभिरपि स्यादमितं फलं मालकावलीसंभृतमा
लयापि तदेवतं १९ शतं वा यन्तर्हे वा सर्वसाधारणो जपे पंचाशद्भिः काम्यकर्मसिद्धिः स्यात्सप्तविंश
तैः २० अष्टोत्तरशतैः सर्वसिद्धिः रुद्राक्षेनसर्मा मोक्षार्थी पंचविंशत्या धनार्थी त्रिंशति जपेत् २१
त्रू पीसमविंशत्या पंचदश्याभिचारके अंगुष्ठजपं कुर्वन्मांगुष्ठोगुल्लि भिजपेत् २२ अंगुष्ठेन वि
ना कर्म कृतं तदफलं भवेत् कनिष्ठानामिकामध्याचतर्यो तर्जनी मता २३ तिस्रोंगुल्यस्त्रिपर्वा
स्युर्मध्यमा चैकपर्विका पर्वद्वयं मध्यमाया जपकाले विवर्जयेत् २४ पर्वतिमेरुर्विज्ञानीयाद्दृषितं त्व
म्मूलास्वयं आरभ्यानामिकामध्यायां दक्षिणमनुक्रमात् २५ तर्जनीमूलपर्यंतं जपेद्दशसुपर्वसु
अंगुलीर्न वियुंजीत किंचित्संकोचयेत्तले २६ अंगुलीनां वियोगेन छिद्रेषु स्रवते जपः अंगुल्यग्रेण
यज्जप्तं यज्जप्तं मेरुलंघने २७ पर्वसंधिषु यज्जप्तं तत्सर्वं निष्फलं भवेत् गणनाविधिमुल्लंघ्य यो जपे
त्तद्भवेद्दतः २८ गृहीत्वा हस्तमायस्माद्वियतं गणयेद्बुधः निमेजपकरे कुर्यांश्रन्नकाममवाप्नुया

त् २९ अनुलोमविलोमस्थैर्विंदुयुक्तान्तकान्तरैः स्वमेहकैः साष्टवर्गैः क्षमयोर्वर्णमालया ३० ग्रथे
के वर्णयुक्तं जप्तमालासु: त्रिसमिद्धिताः वैरिमंत्रा अपि न्यणामत्र्येमंत्रास्तु किंपुनः ३१ अथातो ग्रंथनेव
६ स्य मालानां तन्त्रबोधितं पंचभक्तिविधायादौ साधकोऽग्रंथयेत्स्वयं स्वपंचमालां ग्रथितां समानुष्ठं न पार्थ्य
तेचंदननिर्मलेन निषिध्यतेचंदनसंनिधानां सुगात्रपुष्पस्पनचार्हमाला कृतनित्यक्रियः शुद्धः उ
के हस्तेषु मंत्रविद् यथाकामं तथा लाभा हा ह्याणानि नीवयन्त्र: अन्योन्यसमरूपाणि नातिस्थूल
कृशानि च कीटादिभिरदुष्टानि न जीर्णानि नवानि वै गव्ये स्नुपंचभिस्तानि प्रक्षाल्य तन्त्रयक्ष्य
कृ नवो हि जैः हरुणसौनि निर्मितं ग्रंथितं त्रिगुणं त्रिगुणीकृतं सूत्रं प्रशाल्य शक्तिवत् मुक्त्वा
कृतं यथाकृत्संपानि च वणाभिचारिके सूत्रं संपादयेद्धिद्वान् सहसूत्रमथापि वा अक्षस्य पत्रैनेवा
कैः यथाकारेण स्थापितैः सूत्रं मणींश्च गंधांभः सालिलां तत्र निक्षिपेत् लाशक्ति मातृकां वस ६
त्रे चैव मणींश्च प्र वितस्य एजपेत् ता से ग्रहपांत्वेव भक्तितः होमकर्मण्यपि शक्त्यैहि गुणां जपमाव
र्तेन मणीमेकैकं मादाय सूत्रे वैयोजयेत्स्वयं सदेव मध्ये च संयोज्य पुच्छेतयोजपेत गोपुच्छस

ह्रवीमालायद्दासर्पाकृतिः शुभा तत्सजातीयमेकं सुमेरुत्वेनाग्रतोन्यसेत् एकैकमणिमध्ये तु ब्रह्म
ग्रंथिं प्रकल्पयेत् जपमालाविधायेथ्यैतन्नः संस्कारमाचरेत् क्षालयेत्पंचगव्येन सद्योजातेन सज्जलैः
ॐ सद्योजातं प्रपद्यामि सद्योजाताय वै नमः भवे भवे नातिभवे भजस्व मां भवोद्भवाय नमः चंदनागरु
गंधाद्यैर्वामदेवेन घर्षयेत् ॐ वामदेवाय नमो ज्येष्ठाय नमः श्रेष्ठाय नमो रुद्राय नमः कालाय
नमः कलविकरणाय नमो बलविकरणाय बलप्रमथनाय नमः धूपयेत्तमघोरेण ॐ अघोरेभ्यो
घोरेभ्यो घोरघोरतरेभ्यः सर्वेभ्यः सर्वसर्वेभ्यो नमस्ते अस्तु रुद्ररूपेभ्यः लेपयेत्तत्पुरुषेण ॐ तत्पुरुषाय
विद्महे महादेवाय धीमहि तन्नो रुद्रः प्रचोदयात् मंत्रयेत् पंचमेनैव प्रत्येकं तु शतं शतं ईशानः
सर्वविद्यानामीश्वरः सर्वभूतानां ब्रह्माधिपतिर्ब्रह्मणोधिपतिर्ब्रह्मा शिवो मे अस्तु सदाशिवोम् मेरुं तु प
वमेनैव ततो मंत्रेण मंत्रयेत् संस्कृत्येवं तु यो मालां तस्यां प्राणान्स्थापयेत्ततः एवं कृतायां मालायां ज
३४ पेन्मातृकया सुधीः मातृकावर्णभेदेभ्यः सर्वमंत्राः प्रपत्तिरे अतः सकलमंत्राणां जपः कार्यो न।
यास्वना गुरुसंप्राप्तहस्ताद्दीक्षायां सर्वसिद्धये गायत्रीप्रजपः केचिन्मालाग्रथ्यामनीत्रिकाः न

७ व तीर्त्थं श्रद्धनं क्वापि मंत्रयात्तेप्रकीर्त्तितं अंगुष्ठविनं स्पर्शो देवतां कारयेन्न कारयेत् अंगुष्ठस्य मध्यमालां
चालयेन्मध्यमाग्रतः तर्ज्जन्या न स्पृशेत्सा यं मुक्तिदो गणनाक्रमः मुक्तौ भुक्तौ तथा शैवे मध्यमायां
८ जपेत्सुधीः अंगुष्ठानामिकाग्राभ्यां जपेद्वश्यकर्म्मणि तर्ज्जन्यंगुष्ठसंयोगाद्विद्वेषोच्चाटनेन ततः का
निष्ठांगुष्ठसंयोगाज्जपेन्मारणकर्म्मणि जपान्यकाले रम्यां मालां प्रजपित्वा सुगोपयेत् गुरुं प्रका
शयेद्विद्वान्न तु मंत्रं कदाचन अक्षमालां च मुद्रां च गुरोरपि न दर्शयेत् भूतराक्षसवेतालाः सिद्धग
न्धर्वचारणाः हरंति प्रकटं यस्मात्तस्माद्गुप्तं जपेत्सुधीः मौलिस्थाने च पुनः स्थाने ग्रथयित्वा शतं जपेत् प्र
मादात्पतिते हस्ताच्छतमष्टोत्तरं जपेत् प्रमादात्पतिते हस्ताच्छतमष्टोत्तरं जपेत् तवन्निषिद्धसंस्पर्शे
क्षालयित्वा यथोचितं जपमालाविधानेषु जपलक्षणमुच्यते जपः स्यादक्षरावृत्तिस्तस्य भेदा ८
स्त्रयो मतं जपस्त्रिविधो ज्ञेयो वाचिकोपि मानसस्तथा अथोपांशुरुद्धैर्वहिर्विधा परिकीर्त्ति
ताः द्वितीयोपि द्विधा प्रोक्तो जिह्वा विस्तम्भेदतः षडश्च नीच स्वरितैः शब्दैः स्पष्टपदाक्षरैः मंत्रमुच्चा
रयेद्वाचा स उक्तो वाचिको जपः शनैरुच्चारयेन्मंत्रमीषदोष्ठौ प्रचालयेत् किंचिच्छ्रवणयोग्यः

स्यादुपांशुः स जपः स्मृतः जिह्वाजपः स विज्ञेयः केवलं जिह्वया बुधैः विधायऽक्षरसंघं प्रसक्तो मानसो
जपः उच्चैर्जपाद्विशिष्टः स्यादुपांशुर्दशभिर्गुणैः जिह्वाजपः शतगुणः सहस्रो मानसो जपः मानसः सि
द्धिकामैस्तु पुष्टिकामैरुपांशुकः वाचिको मारणे चैव प्रशस्तो जपः इति। गृहे जपः समः प्रोक्तो गोष्ठे
शतगुणः स्मृतः पुण्यारण्ये तथारण्ये सहस्रगुण उच्यते अयुतं पर्वते पुण्ये नद्यां लक्षमुदीरितं कोटिं दे
वालये प्राहुरनन्तं शिवसन्निधौ देवतां हृद्गतां कृत्वा कृत्वा चूर्द्ध्वपरिस्थिरं शिखादौ स्वगुरुं ध्यात्वा जपेन्मन्त्रं
समाहितः शनैः शनैरविस्पष्टमद्रुतं न विलम्बितं न न्यूनं नाधिकं वापि जपकर्म्माणि दिने दिने नैरन्त
र्यविधिः प्रोक्तो न दिनं व्यतिलंघयेत दिवसातिक्रमात्सोपि सिद्धिहेतोयः प्रजायते अनन्यमानसः
शान्तः कालात्प्रथमदिनावधि उल्लाधिकं चक्री नरन्तो मूलके योगलाहतः अपवित्रकरोऽशुद्धः प्र
लापं च जपेन्न क्वचित् श्रमयाक्षौतो करो कृत्वा शिरसा प्रावृतेपि वा चिन्तयाकुलचित्तो वा क्रुद्धो भ्रा
न्तः क्षुधान्वितः निशायां नः प्रायानो वा गच्छन्नुपविश्यन्न पठन् वा रथ्यायामशिवस्याने न जपेत्तिमि
रोन्तरे उपानद्गूढपादो वा यानशय्यागतोपि वा प्रसार्य न जपेत्पादौ कुक्कुटासन एव वा

नत्वन्त्रं भणितिहिक्कादिविकलीकृतमानसः मंत्रसिद्धिमवाप्नोति तस्मात्तत्परो भवेत् नैकवासा जपे
पु॰ वं न्मंत्रं बहुहस्तशासनाकुलोपि वा पतितान्नमंस्यन्नानोदर्शने भाषणे लोकाते च्छनेशो वा उगते न्नं भणेन जप
९ मुत्सृजेत् उष्णापावस्थानस्थो मौनी प्राणायामेषरः कृत्वा सम्यक् जपेच्छेषं यद्वा सर्वाणि दर्श
ने अथ मुद्राः प्रवक्ष्यामि सर्वतंत्रेषु गोपिताः याभिर्विरचिताभिश्च मोदंते मंत्रदेवताः अर्चने जप
काले च ध्याने काम्ये च कर्मणि स्नाने वा वाहने शंखप्रतिष्ठायां च रक्षणे नैवेद्ये च तथान्यत्र तत्त
त्कल्पप्रकाशिते स्थाने मुद्राः प्रलक्षिणा लक्षिताः आवाहनादिका मुद्रा नव साधारणा मताः
तथा षडंगमुद्राश्च सर्वतंत्रेषु योजयेत् एकोनविंशतिर्मुद्रा विष्णोर्मुद्रा मनीषिभिः शंखचक्र
गदापद्मवेणुश्रीवत्सकौस्तुभाः वनमाला तथा ज्ञानमुद्रा बिल्वाख्या तथा वणमुद्रा पुनः पंच
जन्यो मोहिनी वैका तथा गरुडाख्या तथा मुद्रा विष्णोस्तोषवर्द्धनी नारसिंही हयग्रीवी धनुर्वाण ९
हीचर्मना काममुद्रा तथाख्याता श्रीवरस्यपरशमुद्रिका लिंगयोनित्रिशूलाख्या मालेष्टाभी मृगा
त्मिका षट्वाङ्गं चकपालाख्या डमरुः शिवतोषदा सुर्यासैव पद्माख्या सप्तमुद्रा गणेशितुः दंतपा

शांकुशा विघ्नपमुद्राङ्कुशसंज्ञका: वीजपूराख्या मुद्रा विज्ञेया शक्तिपूजने पाशांकुशावराभीतिर्विष्णु
वैष्णवंधनुर्बाणा: सौवर्णीमुद्रिका शैवी मुद्रा शंके प्रियंकरा: लक्ष्मीमुद्रार्चने लक्ष्म्या: वाहिन्यास्तप्र
दर्शिने अक्षमाला तथा वीणा व्याख्या पुस्तकमुद्रिका: सप्तजिह्वा च या मुद्रा विज्ञेया वह्निपूजने ह
यामा मुद्रिका ज्ञेया क्षिप्रदा प्रपूजने सिंहास्यभद्रा वर्णाकर्षी वैभ्मासन्ना सहचरी खेचरी बीजयोन्या
ख्याभिचेयापरिकीर्तिता: कुंभमुद्राभिषेके स्यात्पद्ममुद्रा तथासने कालकली यथोक्ताविश्रप
ग्रामकर्माणि गालिनी च यथोक्ता जल्पनकर्माणि श्रीगोपालार्चने वेणुर्नर्हरेर्नारसिंहि
का वराहस्य च दंष्ट्रा नाम वराहाख्या प्रदर्शयेत् हयग्रीवार्चने चैव हयग्रीवी च दर्शयेत् रामार्चने
ने धनुर्बाणमुद्रे परशुः स्यादर्चने परशुरामस्य विज्ञेया जगन्मोहनसंज्ञिका जगन्मोहनमुद्राया
का मन्मुद्रा नरार्चने वासुदेवाख्या चार्च्यानेऊ नमुद्रा नरहरौ सर्वत्र पार्श्वने मुद्रा याएंनार्थ्यो प्र
योजयेत् उद्देशानक्रमादासां ङ्गोपे लक्षणानि तु हस्ताभ्यामंजलिं कृत्वा नामिकामूलपर्वणो:
अङ्गुष्ठौ निक्षिपेदेषा यमुद्रा ल्वावाहिनी स्मृता अधोमुखी त्वियं चेत्स्यात्स्थापनी मुद्रिका मता उच्छ्रि

क्ष्मितांगुष्ठमुष्टोस्तु संयोगात्संनिधापिनी ॥ अंतः प्रवेशितांगुष्ठासैव संरोधिनी मता ॥ उत्तानमुष्टियु
गलासम्मुखीकरणी मता ॥ देवतांगे षडंगानां न्यासः स्यात्सकलीकृतिः ॥ सव्यहस्तकृतमुष्टिदीर्घा
२ धोमुखतर्जनी ॥ अवगुंठनमुद्रेयमभितो भ्रामिता मता ॥ अन्योन्याभिमुखाश्लिष्टकनिष्ठाश्लिष्टाना
मिके पुनः ॥ तथैव तर्जनीमध्ये धेनुमुद्रा समीरिता ॥ अमृतीकरणं कुर्यात्तया साधकसत्तमः ॥ अ
न्योन्यग्रथितांगुष्ठप्रसारितकरांगुली ॥ महामुद्रेयमुदिता परमीकरणे बुधैः ॥ प्रयोजयेदिति साम्ना
ज्ञा सेवताह्वानकर्मणि ॥ अंगन्यासस्य यान्मुद्रास्तासां लक्षणमुच्यते ॥ अंगुष्ठ ऋजवो हस्तशाखा भ
वेन्मुद्रा हृदये शीर्षके च ॥ अधोंगुष्ठा त्वल मुष्टिः शिखायां करहृदा वर्मणि स्युः ॥ नाराचमुष्ट्युद्धृतबा
हुयुग्मकांगुष्ठतर्जन्युदितो ध्वनिस्तु विषग्विषक्तः ॥ कथितास्त्रमुद्रा याहिर्लीन तर्जनीमध्यमे स्तः ॥ नेत्र २
त्रये तत्र भवेदनामा षडंगमुद्रा कथिता यथावत् ॥ वैनवीनां तमुद्रा कथ्यते लक्षणान्यथा ॥ वामांगु
ष्ठं तु संलग्न दक्षिणेन तु मुष्टिना कृत्वोत्तानं ततो मुष्टिमंगुष्ठं तु प्रसारयेत ॥ वामांगुल्यस्तथाश्लिष्टाः सं
युक्ताः सुप्रसारिताः ॥ दक्षिणांगुष्ठसंस्पृष्टाः प्रोत्वमुद्रेयमीरिता ॥ हस्तौ तु सम्मुखौ कृत्वा संलग्नौ सुप्रसा

तितौ कनिष्ठांगुष्ठसंलग्नौ मुद्रैषा वक्रसंज्ञिका॥ अन्योन्याभिमुखौ हस्तौ कृत्वा तु ग्रथितांगुली अंगुष्ठौ
मध्यमे भूयः संलग्ने सुप्रसारिते गदामुद्रेयमाख्याता विस्मोसनोषवर्द्धनी हस्तौ तु सम्मुखौ कृत्वा सन्न
ताङ्गुष्ठांगुली तलांतर्मिलितांगुष्ठा मुद्रैषा पद्मसंज्ञका शेषे वाम कराङ्गुष्ठो लग्नस्तस्य कनिष्ठया द
क्षिणा संलग्ना तत्कनिष्ठा प्रसारिता तर्जनी मध्यमानामाभिः किंचिसंकोच्य चालिता॥ वेणुमुद्रा भवेद्योषा सुग
प्रीप्रेयसीहरेः अन्योन्यस्पृष्टकराग्रा मध्यमानामिकांगुली अंगुष्ठेन तु वध्नीयात् कनिष्ठामूलसंस्थिते त
र्जन्यौ कारयेद्वेषा मुद्रा श्रीवत्ससंज्ञिता अनामाष्ठसंलग्नौ दक्षिणस्य कनिष्ठका कनिष्ठयान्यदेव
ध्वा तर्जन्या दक्षिणया तथा वामानामां च वध्नीयात् दक्षांगुष्ठस्य मूलके अंगुष्ठमध्यमे वामे संयोज्य स
रलाः पराः चतस्रोप्यग्रसंलग्ना मुद्रा कौस्तुभसंज्ञका॥ स्पृशेत्कण्ठादिपादान्तं तर्जन्यांगुष्ठनिष्ठया कर
द्वयेन्माला वन्माख्या वनमालिका तर्जन्यांगुष्ठको सक्तावग्रतो हृदि विन्यसेत् वामहस्तांबुजे वामजा
नुमूर्द्ध्नि विन्यसेत् ज्ञानमुद्रा भवेद्वेषा रामचन्द्रस्य वल्लभाः अंगुष्ठ वाममुद्दंडितमित्रकराङ्गुष्ठकेन
यद्वध्वा तस्याग्रपीडयित्वांगुलिभिरपिचतामावहस्ताङ्गुलीभिः वध्वाहं द्वादिस्थापयेत्तं विमलथी॥

थौ हृद्यास्याः वीजं वितत्वा व्याममुद्रिकैषा सूक्ष्मर्मिह कथिता गोपनीया विधिस्तैः हस्तौ तु विमुखौ कृत्वा।
ग्रथयित्वा कनिष्ठके मिथस्तर्जनिके श्लिष्टे श्लिष्टावंगुष्ठकौ तथा मध्यमानामिके द्वे तु ह्रीपक्षाविव।
चारयेत् एषा गारुडमुद्रास्या हिक्तसोः संतोषवर्द्धिनी ज्ञानमध्ये करौ कृत्वा विद्धकेशे समाहतौ ह
स्तौ तु भूमिसंलग्नौ कंपमानः पुनः पुनः मुले विहतकं ऊर्ध्वा लेलिहाना च जिह्वका नारसिंही भवे
देषा मुद्रा नृत्यनीर्विघ्नहंनी अंगुष्ठाभ्यां च करयोरथाक्रम्य कनिष्ठके अधोमुखीभिः सर्वाभिर्मुद्रेय
न्तं हरे मता रक्षोपरिकरे वामहस्तोत्तानमधः सृष्टी नामयोति तिसंयोज्य मुद्रा वाराहसंज्ञिका
दक्षहस्ते वोर्ध्वमुले वामहस्तमधोमुखे अंगुल्यग्रतु संयुक्तं मुद्रा वाराहसंज्ञिका वामहस्तं तले।
कृत्वा दक्षांगुलिस्तथोमुखीः संयोज्य मध्यमांनामा मुद्रया यो विकुंचयेत् अनामिकां कनिष्ठां च
तथाङ्गुष्ठेन पीडयेत् दर्शयेद्वामके तत्र रूपेपन्मुद्रा प्रमोहिता दक्षमुष्टिस्तर्जन्या तोरो तोया वाल। १
हि मुष्टिका तलेन तलं तु करयोस्तिर्यक्संयोज्य चाङ्गुलीः संहतावस्तताङ्गुष्ठौ पंच पञ्चसंज्ञिका
मुद्रिका गुह्य मुद्रा हि त्रैलोक्यमोहिनी हस्तौ तु संपुटौ कृत्वा प्रसृतांगुलिकौ तथा तर्जन्यौ म

ध्यमा स्पृष्टं अंगुष्ठौ मध्यमाश्रितौ कामयुद्रेयमुद्दिता सर्वदेवप्रियंकरी सर्वदेवप्रियाणां च कथ्यंते ल
क्षणानि च उत्थितं दक्षिणांगुष्ठं वामांगुष्ठेन बंधयेत वामांगुली दक्षिणाभिरंगुलीभिश्च बंधयेत्
लिंगमुद्रेयमाख्याता शिवसान्निध्यकारिणी मिथः कनिष्ठके बध्वा तर्जनीभ्यामनामिके अनामिको
र्ध्वसंश्लिष्टदीर्घमध्यमयोरधः अंगुष्ठाग्रद्वयं न्यसेद्योनिमुद्रेयमीरिता अंगुष्ठेन कनिष्ठां तु बध्वा श्लि
ष्टांगुलित्रयं प्रसारयेत् त्रिशूलाख्या मुद्रेषा परिकीर्तिता अंगुष्ठतर्जन्यग्रे तु ग्रथित्वांगुलित्रयं प्र
सारयेदक्षमाला मुद्रेयं परिकीर्तिता अधःकृतो दक्षहस्तः प्रसृतो वरमुद्रिका ऊर्ध्वीकृतो वामहस्तः
प्रसृतोऽभयमुद्रिका मिलितानामिकांगुष्ठमध्यमाग्राणि योजयेत् क्षिप्तांगुलद्वितेन ऊर्ध्वा स्याग
मुद्रेयमीरिता पंचांगुलो दक्षिणास्तु मिलिता ह्यूर्ध्वमुन्नता खट्वांगमुद्राविख्याता शिवस्यातिप्रिया
८ मता पात्रमुद्रा महस्तः चक्रस्तासेव्यामके तथा निर्योक्ति नवलक्ष्यानमुद्रा कापालकी मता मुष्टिं च शि
थिलां बध्वा ऊर्ध्वदृढीकृतमध्यमा दक्षिणेनोर्ध्वमुन्नम्य कर्णदेशे प्रचालयेत् पाशमुद्रा डमरुकाख्या च वि
घ्नविनाशिनी नेत्रां गणेशमुद्राणामुक्तं लक्षणानि च उत्तानौ हस्तौ मिलितौ मध्यमासरलाव द्व मुष्टिका

हेतमुद्रासु माख्याता सर्वागमविशारदे वाममुष्टिस्थतर्जन्या दक्षमुष्टस्थतर्जनी संयोज्याङ्गुष्ठकाग्रा
भ्यां तर्जन्यग्रस्य केत्क्षिपेत् एषा पाशाह्वया मुद्रा विद्वद्भिः परिकीर्तिता ऋज्वीं च मध्यमां कृत्वा तर्जनीम
ध्यपर्वणि संयोज्याकुञ्चयेत्किंचिन्मुद्रैषाङ्कुशसंज्ञिका तर्जनीमध्यमासंधिनिःसृताङ्गुष्ठमुष्टिका
अधोमुखी दीर्घरूपा मध्यमा विघ्नमुद्रिका पुष्पमुद्रा निगदिता प्रसिद्धा लङ्घमुद्रिका बीजपूराह्वया
मुद्रा प्रसिद्ध्वा दुपेहिता शाकपीनां च मुद्राणां कथ्यते लक्षणानि तु पाशाङ्कुशौ वराभीती धनुर्बाणः
समीरिता कनिष्ठानामिके बध्वा स्वाङ्गुष्ठेनैव दक्षतः श्लिष्टाङ्गुली च प्रसृते संश्लेषं लक्ष्ममुद्रिका वाम
हस्तेन पाशं निर्यक्कृत्वा चैव प्रसार्य च श्लेङ्कविता गुलीकं पाशं ममुद्रेयमीरिता मुष्टिं कृत्वा तु हस्ता
भ्यां वामस्योपरि दक्षिणं कुर्यान्मुद्रा लक्ष्मुद्रेयं सर्वविघ्नविनाशिनी मुष्टिं कृत्वा कराभ्यां तु वामस्योप
रि दक्षिणं कृत्वा शिरसि संयोज्याङ्गुष्ठौ मुद्रेयमीरिता चक्रमुद्रा तथा कृत्वा मध्यसे हृत्प्रसार्य च कनि ११
ष्ठिके तथानीय तत्संपृक्तं गुष्ठे क्षिपेत् लक्ष्मीमुद्रा तथा ह्येषा सर्वसंपत्प्रदायिनी वीणावादनवद्धस्तौ
कृत्वा संचालयेत्ततः वीणामुद्रेयमाख्याता सरस्वत्याः प्रियंकरी वाममुष्टिं सिम्लकृत्वा दक्ष

कमुद्रिका दक्षिणांगुष्ठतर्जन्याचलयग्रेन यांगुली प्रसार्य संहतौ नासायषाख्याख्यानमुद्रि
का वामस्य च सरलस्याग्र संतमेयष्टी मना मणीवधा स्थितौ कृत्वा प्रसरतो गुमलिकौ करौ कनि
ष्ठांगुष्ठयुगले मलितांतः प्रसारयेत सममिह्वा समुद्रेयं वैश्वानरप्रियंकरी कनिष्ठांगुष्ठकौ
शक्तौ करयोरितरेतरं तर्जनीमध्यमानामासंहता भ्रग्रबद्धिताः मुद्रेषा गालिनी प्रोक्ता योत्व
स्यापरिचालिता दक्षोगुष्ठपरांगुष्ठे क्षिप्त्वा हस्तद्वयेन तु सावकाशात्मकं कुर्यात्सा ख्याता कूर्म
मुद्रिका मुष्टिं कृत्वोर्ध्वे कृत्वांगुष्ठे तर्जन्यग्रेन विन्यसेत् सर्वरक्षाकरी ह्येषा कूर्ममुद्रा समीरिता
प्रसृतांगुलिको हस्तो मिथः श्लिष्टौ च संमुखौ कुर्यात्स्वहृदये प्रेषा मुद्रा प्रार्थिनसंज्ञिका प्रम
त्योन लिमुद्रास्या हृत्स्वेदवाभिधा च सा मंगुष्ठावुन्नतौ कृत्वा मुष्टो सरलग्रयोस्तथा नाववा
लिमुद्रो कुर्यान्मुद्रेषा कालकर्णिका दक्षिणातिविन्नामुष्टिर्नासिकार्पिततर्जनी मुद्रा विस्मय
संज्ञास्याद्विस्मयाविशकारिणी मुष्टिरूर्ध्वीकृतांगुष्ठा दक्षिणा नादमुद्रिका तर्जनीमध्यमुष्टिसंयो
गात्रयता विंदुमुद्रिका अथो मत्स्ये वाम हस्ते ऊर्ध्वांगुष्ठ दक्षिणानादमुद्रिका तर्जनीमध्यमुष्टिसंयोगा

दृश्यतेविंदुमुद्रिका अथोमत्स्येवामहस्तस्यपृष्ठेदक्षहस्तकं द्विचालांगुलीरंगुलीभिःसंयोज्यःप
रिवर्त्तयेत् पश्चात्सेहासमुद्रासाद्धिसम्मेनविधीयते वामकेश्वरतंत्रोक्ताप्रकाश्यतेःमत्स्यमुद्रिका
१२ स्थलदेवि प्रविस्याभिमुद्रासर्वार्थसिद्धिदाः याभिर्विरचिताभिस्तुसान्निध्यंचैश्वरंभवेत् परिवर्त्य
करौस्पृष्टावांगुष्ठौकाररूपत्समौ अनामांतर्गतेकृत्वातर्ज्जन्योकुटिलाकृती कनिष्ठिकेनिबद्धेतौ।
निजेस्थानेमहेश्वरी त्रिखंडेयंसमाख्यातात्रिपुराह्वानकर्म्मणि मध्यमामध्यमेकृत्वाकनिष्ठेंगु
ष्ठरोधिते तर्ज्जन्यौदंडवत्कृत्वामध्यमोपर्यनामिके एषाचप्रथमामुद्रासर्वसंक्षोभकारिणी एत
स्याएवमुद्रायामध्यमेसरलेयदा क्रियतेपरमेशानिसर्वविद्राविणीमता मध्यमातर्ज्जनी
भ्यांतुकनिष्ठानामिकेसमे अंकुशाकाररूपाभ्यांमध्यमेपरमेश्वरि इयमाकर्षणीमुद्रात्रैलो
क्याकर्षकारिणी पुटाकारौकृत्वातर्ज्जन्यौवक्रशाकृती परिवर्त्यक्रमेणैवमध्यमेतदधोगते क्रमे १२
णदेविसंयोज्यअनुष्ठनामिकाद्वयः संयोज्यनिबिडाःसर्वाअंगुष्ठावायदेशतः मुद्रेयंपरमे
शानिसर्वावेशकरीमता संमुखौतुकरौकृत्वामध्यमामध्यगोभजे अनामिकेतुसरलेतद

हित्स्तर्ज्जनीद्वयं दंडाकरौ ततौ ग्रुष्ठौ मध्यमानखदेशगौ मुद्रैषा द्राविणी प्रोक्ता द्वितीयानी सर्वयोषि
नाम् अस्यास्त्वनामिकायुग्ममधः कृत्वांकुशा¯नी तर्ज्जन्या वयते नैव क्रमेण विनियोजयेत् इयं
महांकुशा मुद्रा सर्वकामार्थसाधिनी सव्यं दक्षिणहस्ते तु सव्यहस्ते तु दक्षिणं बाहुं कृत्वा महादेवि ह
स्तौ परिवर्त्य च कनिष्ठानामिके देवि युक्ता तेन क्रमेण तु तर्ज्जनीभ्यां समाक्रांते सर्वोर्ध्वमपि मध्यमे
अंगुष्ठौ तु महेशानि सरलावपि कारयेत् इयं सा खेचरी नाम मुद्रा सर्वोत्तमोत्तमा परिवर्त्य करौ स्पष्टा
वर्द्धचंद्राकृती प्रिये तर्ज्जन्यंगुष्ठयुगलं युगपत्कारयेत्ततः अधः कनिष्ठे: वष्टम्भ मध्यमे विनियोजयेत् तथै
व कुटिले योज्ये सर्वाधस्तादनामिके बीजमुद्रेयमचिरात्सर्वसिद्धिप्रवर्तिनी मध्यमे कुटिले कृत्वा त
र्ज्जन्युपरि संस्थिते अनामिका मध्यगते तथैव हि कनिष्ठिके सर्वा एकत्र संयोज्या अंगुष्ठपरिपीडिताः
एषा तु प्रथमा मुद्रा योनिमुद्रेति संस्थिता एता मुद्रा महेशानि त्रिपुराया मयोदिता एताः कालेप्र
योक्तव्या यथानुक्रमयोगतः पूजादेश्यादिकं गत्वा अंगुष्ठमिपरिग्रहे तथाय मुकमंत्रप्रस्वर
ए सिद्धये प्रथमं पञ्चदशनेभसिंमे प्रोपं सिद्धिनामिति भमे परिग्रहं कृत्वा परिमाणं च सर्वतः तदी

पर्वतहृद्गासैपरिणामेनखेस्तिला चरम्प्रथांभवोमानेंक्ष्चित्मानंनविधते ग्रामेकक्रोशमितेस्थाने
नद्यादौस्वेच्छयामिते नगरादावधक्रोशंक्रोशमुत्तममयापिवा ग्रामरादिविहाराद्यैतावतिभ
मिमाक्रमेन सीतेहृद्गोद्भवानकीलानसूमेत्रा भिमेविलान निवेनिदेशद्विभागेनेषस्वच
प्रपूजयेत क्षेत्रेचकालितेमेत्रीनविघ्नैः परिमपते क्षेत्रपालादिकेतत्रप्रजपेद्विधिवमतः दि
कालिभ्योवलिंदद्यात्ततः क्षेत्रंसमाश्रयेत क्षेत्रमध्यंसमाश्रित्यकर्म्मचक्रंविचिंतयेत वर्तुले
नवकोष्ठतत्कोल्लोहकर्म्मोक्तंलिखित स्वरपुगंक्रमेणवर्णाद्यष्टस्तत्रच कादीन्वर्गाल्लह
सीक्षनत्रक्षेत्राधिपंपत्नेत क्षेत्रनामाद्यवर्णोस्तुयस्मिन्कोष्ठस्थितोभवेत मुखेतमस्यनानो
याहूस्तावभयतः स्थितो कोष्ठाकक्षीउभौपार्श्वौहौक्लिष्टपृष्ठमीरिते मुखरेखालभतेसिद्धिंक
स्याः स्वल्पजीवनः कुक्षिनोचपुत्रदासीतः पार्श्वस्यादुःखमाप्नुयात पृष्ठस्यः पीडनेमंत्रीवंध। १२
नोद्वाहतलादिभिः कर्म्मचक्रमितिप्रोक्तंमंत्रिणांसिद्धिसाधने मुखेतस्यसमाश्रित्यवालातपस
हांऊतो चमहस्तचतरस्त्रहस्तोत्रतसवोदिका चेष्टातपपताकयतोरणैरध्यलंकृता विव।

णामभिलिप्तं च प्रकारेणाभिवेष्टिते निर्माय च ततः कुर्यात् देकमंत्रं शुभे दिने प्रातः स्नात्वा यथाग
मं शास्त्रपूतं प्रयतो जपेत् नानानानस्य पापस्य क्षयार्थं प्रथमं ततः विप्रान् संतर्पयेत् सम्यक् भोजना
च्छादनादिभिः वह्निभिः वस्त्रभूषाभिः संपूज्य गुरुमात्मनः आरभेत जपं पश्चात् तदनुज्ञापुरःसरं अथ
प्रातः समुत्थाय धीमान् ब्राह्मे मुहूर्त्तके कृत्वावश्यक्रियो धीर उपविश्यासने शुभे ब्रह्मरंध्रस्थिते पद्मे ५
सहस्रदलशोभिते श्रीगुरुं परमात्मानं ध्यायेदामुद्गलसत्करे द्विनेत्रे द्विभुजं प्रीते ध्यायेद्धिविलसि
हृदि एवं ध्यात्वा च तस्यादस्तु तपीरूपधारया प्रक्षालितं निजं देहं मंत्रविन्यस्थिरमानसः स्वीयहृत्क
मले ध्यात्वा यथावक्ष्ये इष्टदेवतां तत्प्रभापटलव्याप्तं देहं स्वं परिचिंतयेत् प्रणम्य तां गृहीत्वास्य ऋ
ष्यादिन्यासपूर्वकं मंत्रार्थं संस्मरेत्तीर्थं मूलमूलाधारे न्यसेत्तथा वह्निमण्डलवीजेन रक्षयेत् स्वकरेण वै त
ज्जले देवनामस्थिं ध्यात्वा तच्चरणामृतं तीर्थं नित्यं मन्त्रविद् विद्वान् मनसा यद्वै मज्जनं कृत्वा धर्म
र्षभयं उत्थाय चाचम्य वाससी परिधाय ततो मंत्री प्राचम्य गोपीचंदनादिभिः पुंड्रकं कृत्वा संध्यादिकं कर्म स्मृत्वा
दिन्यासपूर्वकं जप्त्वा सम्यक् मनं त्वष्टाविंशतिमितं ततः वक्ष्यमाणेन मंत्रेण तावत्संख्यमतर्पयेत्

त् अभिषिंचेत्ततो मूर्ध्नि तद्दल्कशमन्त्ररूपा तन्मध्ये वसुगायत्रीं जपित्वा पंक्तिसंख्यया ॐ ध्रुवाः स
र्वे श्वास्ति स्योमहणी नवभानवे अर्घं दत्वा यमले न दशधा मेघितैर्जलैः आचम्यादिकृपत्नीं त्वला
१५ ततः संकल्पमारभेत शिहिकोमोस्य मंत्रस्य इयत्संख्यं जपं ततः दशांशं हवनं होमाद्दशांशतर्प
णं ततः दशांशं मार्जनं ततस्माद्दशांशं विप्रभोजनं पुरश्चरणमेवं हि कीर्त्यमार्गदर्शकं आच
म्य विधिना ऊर्ध्वास्समान्मात्वं ततः यथा अस्त्रेण पात्रे संशोध्य हृन्मंत्रेण प्रपूर्य च तीर्थमंत्रेण चा
वाह्य तीर्थं सवितृमेरलात् तन्मूले गंधपुष्पाणि निक्षिपेन्मारमन्त्ररतः दर्शयेद्धेनुमुद्रां च सामा
र्घं मिदं भवेत् द्वारमस्त्राद्भिः प्रोक्ष्य द्वारदेवानथार्चयेत् विघ्नं द्वारोर्ध्वशाखायां महालक्ष्मीं
च सरस्वती ततो दक्षिणशाखायां विघ्नेशं क्षेत्रेशमन्यतः तयोः पार्श्वगते गंगायमुने पुण्यवारिभिः
धातारं च विधातारं शंखपद्मनिधी तथा देहल्यां मध्ये पद्देवमति द्वारश्रितिक्रमात् ततस्तत्र देवता १५
यालतद्वाराधिपान्यजेत् विलो द्वाराधिपान्देवान् चंडसंतका प्रचंडो घबलस्त्रैव मबलो भद्र एव
च सुभद्रश्चेतिसंप्रोक्ताः शेवा द्वाराधिपाः पुनः नंदिसंतो महाकालो गणेशो वृषभस्तथा भृंगि

रीटस्तथा स्कंद उमा चंडेश्वरस्तथा वक्रतुंडश्चैकदंष्ट्रो महोदरगजाननौ लंबोदरो यविकटो विघ्न
राजाह्वयो परः ५ मूर्वशास्त्रिमे वैघ्नाः शाक्तेयामातरः स्मृता ब्राह्मीमहेश्वरी भूयः कौमारीवैष्ण
वीतथा वाराहानंतरैन्द्राणीचामुंडासममीतथा अष्टमीस्यान्महालक्ष्मीः प्रोक्ताविश्वस्यमातरः ३
ह्रोपमो यवरुणः कुवेरस्तु पुरा हारस्त्रोविधायेत्यं मूलमंत्रेपवृत्तिया दृष्ट्वानीरदभोमाश्मश
ह्वविघ्नविनाशयेत् शिवास्तया इतो मंत्रब्रजं तु सर्वंप्रवर्हि पार्श्वेयातश्चपंचकल्वा त्यागसंकोचय
स्तुथो वामस्य शाखं तः प्रविशेद्दक्षिणांघ्रिणा लीलावेष्टुमहाकायकल्पांतदहनोपमा भैरवा
यनमस्तुभ्यं मनुज्ञां दातु महसि इमनुज्ञांगृहीत्वा सज्जयस्यानविशोधयेत् त्रिरीदमूलम
त्रेणशरेण शोध्य चैव हि तारादिपत्नाशावेणैव वर्मणा भस्तांभुवं चेदनागुरुगंधाद्यैर्धूपयेद
नेरंतनः ३ अक्षेपुचासनेषेकुचेलानि नकुशांतरं वैदिकायां प्रविन्यस्य प्रोक्ष्येत्सलिलैः शुभैः
प्राधारादि सर्वास्तत्र समभ्यर्चदेवताः मेरुपृष्ठऋषिः छंदः पृथिव्याः सुतलं मतं देवताकू
र्मश्चाख्याताः सर्वस्मैदर्शिष्टदेवकं स्प्रसन्नयाधनालोकाद्विल्वे विस्त्राधना वेधारप

मोदेवपवित्रेकूरुचासनं इतिमंत्रेनपद्मावेशास्पुलोवाप्युरस्पृलो स्वस्तिकादिकमेणैवकल्पनंका
योविशेश्वरः शिवस्यवायवायविस्रोः सर्व्वस्याग्नेरुत्तरेरघ ह्रींपश्चज्वलिनस्यायसन्निधाने प्रकल्पये
५५ त् षीवाग्नेयादिकोणेषु हर्लींकुंभस्थतरूषये संस्थाप्यहृजयेत्तेषुगणेशंचसरस्वती दुर्गांक्षेत्राधिपं
वायिविधिवत्साधकोत्तमः कुंभानांस्थापनेचैवस्तरत्रर्प्योपरमंतं स्थापयेद्दक्षिणेभागेरत्नाहवा
लिवात्मनः स्ववासितोत्तुसंपूर्णं सव्येकुंभसंस्थापनं प्रक्षालनायकरयोपात्रमस्थेनिवेशायेत् द
नाहिज्वलितान्दीपान्स्थापयेत्परितःशुभान् दर्पणंचामरछत्रंनालहंतंचपादुके कृत्वान्
लिपुटोभूत्वावामदक्षिणपार्श्वयोः नत्वागरूगणेशानोपुरस्त्सेवेष्टदेवता स्मरदर्शनस्यम
वेणहृत्वाकुर्यात्समंततः ओंसहस्रारमसुरस्तदर्शनमनुर्मतः सुगंधपुष्पमर्हेनपुरभीकृत्य
हस्तकौ क्षिपेदुत्तरतःपुष्पंमंत्रीनाराचसंतका भूतशुद्धिततःअर्घ्यानत्मकारोधुनेभूते पाद ५
तोनानुपर्व्यतंचनरत्नसंभवतका लधुतपीतवर्णंचभुवःस्थानेविचिंतयेत् जान्वोरानाभि
संद्रार्द्धेनिभंपद्मेनलांछितं शुक्रवर्णंवीजेनप्रुक्तंध्यायेद्यपांस्थलं नाभितःकंठपर्यंतं

त्रिकोणं रक्तवर्णकं स्वस्तिकं स्ववीजेन युक्तं वह्नेस्तु मण्डलं कंठाद् भ्रूमध्यपर्यंतं हृत्संवायोस्तु
मण्डलं षट्कोणं विंदुभिर्युक्तं स्ववीजेन तत् चिंतयेत् भ्रूमध्याद् ब्रह्मरंध्रांतं वर्तुलं ध्वजलांछितं धू
म्रवर्णं स्ववीजेन युक्तं ध्यायेन्नभःस्थलं एवं ध्यात्वा पुनस्तानि भूतानि प्रविलापयेत् पृथिवीमप्
सु तां वह्नौ वह्निं वायौ समीरणं प्रविलापयेत् खाकाशे आकाशं अहंकृतौ ततः अपरब्रह्मरूपायां मा
यायां किं परात्मनि एवं समस्तदेहादिप्रपंचं परमात्मनि प्रविलाप्य परब्रह्मरूपस्तिष्ठेत् किंयत्का
लं पुनस्तु पायदेहं पवित्रं परमात्मनः शब्दब्रह्मात्मिका माया मातृका प्रकृतिस्ततः अजाय
त जगन्माता तस्याः काशो नभसोऽनिलः समीरणात्तेजस्तु हुतभुक् वह्नेरापस्ततो मही स्वीयसंभ्योविभूतेभ्य
स्तेजोरूपकलेवरं देवताराधने योग्यम् ममेति चिंतयेत् तस्मिन्देहे परात्मानं सर्वदेहं सर्व
शक्तिं तं समस्तदेवतारूपं सर्वमंत्रमयं विभुं आत्मस्वरूपं तद्देहे स्वजीवभावेन तिष्ठति इत्येवं भा
वनामात्रेण भूतशुद्धिर्नस्तहता अथवान्यप्रकारेण भूतशुद्धिर्विधीयते धर्मकंदसमुद्भूतं ज्ञान
नालं सुशोभनं ऐश्वर्याष्टदलं चैव परं वैराग्यकर्णिकं हृदि यत्कमलं ध्यायेत् प्रणवेन विकासि

ते कृत्वा तत्कर्णिकासंस्थं प्रदीपकलिकानिभं सुषुम्णावर्त्मनात्मानं परमात्मनि योजयेत् यो
गयुक्तेन विधिना सोहं मंत्रेण साधकः तत्रैव सर्वतत्वानि विलीनानि विचिंतयेत् ततः कृष्णा
निभं पापमनादिभवसंचितं ब्रह्महत्याशिरस्कं च स्वर्णस्तेयकरद्वयं सुरापानहृदायुक्तं गुरु
तल्पकटिद्वयं तत्संयोगिपदद्वंद्वमंगप्रत्यंगपातकम् उपपातकरोमाणं रक्तश्मश्रुविलोच
नं खड्गचर्मधरं कृत्वा कुक्षौ दक्षिणतः स्मरेत् ततः संशोषयेदेनं पूरकादिक्रमेण वै विधाय
प्राणसंरोधं वायुबीजेन वायुना वह्निबीजेन तेनैव संदहेत्सकलं ततं संजातो निर्मले देहं
देवतोपासनक्षमे अमृतलीनानि तत्वानि स्वस्थाने स्थापयेत्ततः आत्मानं हृदयांभोजमानये
त्परमात्मनः हंसमंत्रेण विधिवदेववपयविधीयते भूतशुद्धिविहीनेन कृत्वा पूजाभिचारव
त् विपरीतफलं दद्यादभक्त्या पूजनं तथा भूतशुद्धिं विधायैवं ततो वै स्थापयेदसून् प्राणा
ऊशेन पुटितां शक्तिमायाश्रीसंपुटं हरेत् यकारादिसकारांतान्विंदुमस्तकलांछितान् तदंतऊ १९
द्धरेत्क्रोमवीनमहैंडसंयुतं सोहंस परात्मानौ ततो मंत्रव्यापदं वदेत् प्राणइतिवदेम स्थादि

प्राणास्ततः परं अमुष्या जीवस्ततः स्थितो ब्रह्मपदं ततः सर्वेंद्रियाणि अमुष्य ततो वाङ्मनश्चक्षुरं
ततः श्रोत्रघ्राणोपदे प्राणा इहागत्य सुखं चिरात तिष्ठन्त्वग्निवधूरंवं अस्य मूलपदं तु हः पाशा
दानि प्रयोजयेत् प्राणामंत्रं समुद्धरेत् ब्रह्माविरस्य छंदस्तु विराट् प्राणास्तु देवता प्रणवो ग्निवधूर्वीजं ५
शक्तिरुक्ता मनीषिभिः शिरोवक्त्रहृदयगुह्यपादेष्वापादि विन्यसेत् अमुष्येति पदस्यान्ते साध
स्य पदमुद्धरेत् विनियोगं साध्यसुस्यर्थो कृत्वा मंत्रमुदारधीः एवं प्राणप्रतिष्ठायाः प्रकारः परिकी
र्तिता ततस्तु मातृकान्यासं कुर्याद्व्याहृतिपूर्वकं यत्कृत्वा मंत्रिणां सर्वं देवभावं प्रयेत्परं अस्य
वेन्यासमुद्दिष्टो गायत्रं छंद उच्यते सरस्वती समाख्याता देवता मातृकाभिधा हलः स्वराः समाख्या
ता वीजानि शक्तयः क्रमात् अक्लीवहस्वदीर्घैस्तु गंतैः षड्वर्गकैः क्रमात् अंगन्यासादिकं कुर्याल्लोकप्रा
संमैश्चैरन्यादिभिः अस्त्वचनं तद्योन्यसेत्कुर्यात्तालेन यादृशा दिशास्तेनैव धीपादौ दिकानि समादि
न हृदयादिषु विन्यसेत् हंगसंज्ञैस्तु जातिभिः हृदयाय नमः स्वाहा शिरसे वह्निवल्लभा शिखायै वषडि व
स्त्रं कवचाय हुमितिते नेत्रत्रयाय वौषडस्त्राय फडिति क्रमात् जातयः षडिमा ईताः ष

ङ्गेषु नियोजयेत् पंचांगानि यन्नोर्थस्य तत्रैनेव मनुः स्मरेत् अंगहीनस्य मंत्रस्य सैवैनैवांगानि कल्प
येत् हृदयायेति शाहेन हृदयस्या देवः सविग्रहः उच्यते मनसो चैव ज्ञानं तत्र हि षष्ठपदे शिरं शाहो देवता
या उत्कृष्टत्वमभिधायकः स्वाहेति विषयः शाहो देवतायां समर्पितः शिला ज्योतिः स्वरूपत्वं वषडपि
२ तदुच्यते देवस्य व्यापकत्वं वैकवचनेनाभिधीयते हुमादिव्यामलं तेजो देवतायाः प्रकाश्यते ते
त्रशाहेन देवस्य प्रकाशपत्व प्रकाशयते वौषडपि तद्देवो क्रमस्त्व शाहेनवारणं अनिष्टस्य फडानिष्टस
हकं तेन उच्यते तावेवमंगमंत्रार्थमंगन्यासं करोति च करप्रवेयास्तस्यार्थोऽस्य तेभिर्दशोरपि पं
चान्वाहृणोमेदेर्विहितमवदनतोः परस्पर्कोऽखिवल्लो देशाभासकाक्कपरोकलितशशिकलामिडुं
तावलानां अवलम्बकङ्कमविनालिलतवरकरा श्रीतां पद्मस्था सपर्दाकल्पमनहृस्तनजघन
भारानतानानमामि श्रीमेदोरसनाणांकर्णाकमंचाहंहः स्फुरल्केसरं पद्मान्तर्गत पंचवर्गयशालाणों १
हित्रिवर्गैः क्रमान् अग्न्यास्त्रिषु लीनलंगलिपुनालेणी पुरणाहते वर्णांहेशिरसि स्थितं विषगद
प्रध्वंसिमृत्युंजये तन्वीयपबंधनी भन्नं नवनीतनिर्भं प्रभुम मूलाधारात् क्षिरःप्रमस्फुरन्ती विद्युता

क्षतिः स्वलक्ष्या वकसंकाशास्तस्मात्तेजास्वरूपिणी मलाधाराच्छिरःपद्मं स्फुरेः ध्वनिकृत्वा मध्ये ह्याया।
किंजल्की नेपास्यपाक्तिरः पद्मात्स्मलो चस्वरूपिणः निर्गतान्मातृकावर्णात्स्मभुतावर्ण्ममात
ने ध्यायपिल्लास्थितान्वर्णांस्तत्तेनैवप्रविन्यसेत मुद्रांवध्वायोनिसंज्ञांमिलान्मा वर्णान्यासंसमाथके
ध्याविदध्यात योहि ज्ञायेहृव्वर्णोद्धुक्ष्मैव्यासिद्धास्तस्य योनिवधं प्रभावात् स्फुरतस्य निषेवणांच यान्
हिन्नक्ष्मस्याप्पुनः स्ववर्णे चोक्षं अमुना विलयंप्रयाति सम्यक्सकृदभ्याचरितेनैवंधनेन सन्न्।
मेत्रवरः सएव योगी गुणासिद्धेपदमास्थितः सएव अमुना चरतीह वंधनेयः सततंसो विदधा।
र्मे कर्मनिष्ठः अमुना भवतीह देहभाजोसकृद्भ्यावतितेनैवंधनेन नजरापिन्दराजवेन्नयन्तो
नमस्तुमतिचः हिन्नवभीतिः यतस्येवहि वंधनेस्यमनुजः प्राप्नोति यष्मात्क्रूतोदभ्यासात्तदद्भिमा
दिसिद्धिमत्तत्त्वांसंविततिमपूर्णिनाम् योगंचाप्रयमनयोचमरुतः कालंचावंचनं नहिस्नोः परम
पदंचसततंतदस्यतियस्त्वरयः मायपायाविहितंब्रह्मपाद्द्ब्रह्माद्हमात्रका मेघकोशेण संज्ञातमनोब्र
ह्मव्रूपिणी ध्यात्वैवंविन्यसेन्मस्यद्धः त्वरादिक्रमस्तवः विषकल्मषनाशादिदोषानपंपतितन्त्वा।

णात् ललाटमुखवृत्ताक्षिश्रुतिघ्राणेषु गंडयोः ओष्ठदंतोत्तमांगास्यदोः पत्संध्यग्रकेषु च पार्श्वयोः
पृष्ठतो नाभौ जठरे हृदयेसके ककुद्यंसे च हृत्पूर्व्वपाणिपादयुगे ततः जठराननयोर्न्यसेन्मातृका
१२ णीं यथाक्रमात् केवलां मातृकां न्यस्य शक्तिभक्तः प्रविन्यसेत् तदीयाभिः कलाभिस्तान्विन्यसेन्मा
तृकां तत एव तारावर्णसमुद्भूतास्तत्त्वाख्या निमातृकाः तारस्य पंचभेदेभ्यः पंचाशद्गणिताः कलाः
सृष्टि ऋद्धिः स्मृतिर्मेधा कांतिर्लक्ष्मी र्द्युतिः स्थिरा स्थितिः सिद्धिरिमा प्रोक्ताः कचवर्गकलाः क्रमात् अका
राद्ब्रह्मणो संज्ञास्तप्तचामीकरप्रभाः एताः करध्वृतासत्र्यक्षकपंकजाभयकुंडिकाः जराच पालिनी
शांतिरैश्वरी रतिकामिके वरदाह्लादिनी प्रीतिर्दीर्घोस्युष्ठनवर्गजाः उकाराद्विष्णुतोसंज्ञास्तमाल
दलसन्निभाः अनीतिदरचक्रे खवाहवः परिकीर्तिताः तीक्ष्णा रौद्री भया निद्रा तंद्री क्षुत्क्रोधनी क्रि १८
या उकारीमृत्युरेताः स्युः कपिलावपयवर्गजा रुद्रेणमालीरुद्रसंज्ञाः शरदंबुदनिभाननाः उद्घहस्ताभ
ये रूनेशूलंकपालं वाहुभिर्वरं ईश्वरेणोदिता विज्ञो पीतश्वेतारुणासिता अनंताच षवर्गस्याजपा
ऊसहमसन्निभा अभयंदक्षिणा खक्षं दधाना बाहुभिर्वरं निहंति स्प प्रतिष्ठाच विद्याशांति स्तथापर

इंधिका दीपका चैव रेचिका मोचिका परा सूक्ष्मा सूक्ष्मामृता ज्ञानामृता चाप्यायनी तथा व्यापनी
व्योमरूपा स्यादनन्ता स्वरशक्तयः सदाशिवेन संजाता नादान्तेनाः स्मितल्पितः श्वहस्तककुष्ठलकगुणा
कपालघाकरा भुजाः यसेत्रपोत्पेदा दौषाः शस्वरजा कलाः पंचकापचाप्ताशाल्ख्याताः कलाः सर्वसमृद्धि
दाः हंसः पंचस्वरयोगेन मध्यह्रस्वर्णपुस्तकवर्णमाला हेकंस्मुधंकुलेश्वरमम्रतलस हेमकुंभवहंती भु
क्तिविधुसंपादस्फटिकनववजपावैधुरैः पंचवक्रैः स्मृतैर्वेदोजनभासकलरश्मिनभोभारतीतोनमा।
मि केवलोमातृकोम्पसविलभकंभवेयदि स्मारायामालकोम्पसेव्केशावदिसशक्तिका सधातृ।
शालशाक्ष्यात्मशुक्ताप्यादिभुविसर्वः केशवनारायणमाधवगोविंदविसर्वः मधुसूदनसेतोत्रःस्या
त्रिविक्रमवामनौ श्रीधरस्य हृषीकेशः पद्मनाभस्ततः परं दामोदरो वासुदेवः संकर्षणइतीरिताः
प्रद्युम्नश्चानिरुद्धश्च स्वराणां मूर्तयस्त्विमा पश्चाद्वकीर्तिगदीशाज्ञोत्वहीधांतीहलीतथा मुषाली।
शूलसेनश्च पाशीसादैकुमीष्टुनः मकंदोनंदनोनंदोनरोनरकजिद्धरिः कृष्णः सत्यः सात्वतस्या
च्छौरिः शूरोजनार्दनः भूधरोविश्वमूर्तिश्च वैकुंठः पुरुषोत्तमः वलीबलानुजोबालोवृषघ्नश्च

हृषस्तथा हंसोवराविमलोन्तसिंहो मर्मपोहलं केशवायाश्मेषणामाम्भ्रकसोवलसत्करा: कीर्ति
कांतिस्तुष्टिःपुष्टिर्धृतिः शान्तिः क्रियादया मेधासहर्षाश्रद्धाचलज्जाल्लक्ष्मीः सरस्वती प्रीतिरितिरि
॥ श मायोक्ताक्रमेणभ्वरेभ्यः जयादुर्गाप्रभासत्याचंडावाणीविलासिनी विरजाविजयाविश्वाविन
तास्तनतास्मृतिः ऋद्धिः समृद्धिः सुबुद्धिर्भक्तिर्बुद्धिर्मतिः क्षमा रमोमाक्लेदिनीक्लिन्नावसुदावसुधान
या परापरायणासूक्ष्मासंध्याप्रज्ञाप्रभानिशा अमोघाविद्युताचेतिकीर्त्याद्याः सर्वकामदाः पतः प्रि
पतमकेषुनिषण्णासस्मितानना: विद्युद्दामसमानांगपः पंकजाभयवाहवः हस्तैर्विभ्रत्सरसि
जगद्धाशांलवेकाणि विधापद्मादर्शौकनककलशमेघविद्युल्लासं वामोत्संगलनसविरस्वाक ॥
लमास्मेवलोभा देवकीभूतेचपुरवनन:पुंडरीकाद्समाकेवलांमातृकांम्यसशिवभक्तोभव
यदि हंसीवीजपूर्वकाद्यमेन श्रीकण्ठाद्यान्नमोन्तकान् सथानुप्राणशक्त्यायुक्ताध्यादिवृतेक्रमा
त् श्रीकण्ठोयोनंतसूक्ष्मैचत्रिमूर्तिरमरेश्वरः अर्धीशोभारभूतिश्चतिथीशः स्थाणुकोहरः झिंटी
शोभौतिकःसद्योजाश्चानुग्रहेश्वरः अक्रूरश्चमहासेनःक्रोधशाल्मरमहेजयः पश्चात्क्रोधीचंडेशा

पंचांतकशिवोनमः अथैकरुद्रकूर्मैकनेत्राहचतुराननः अजेशः सर्वसोमेशास्तथा लांगलिदारुसा
कौ अर्द्धनारीश्वरश्चोमाकांतस्त्राषाढिदंडिनौ विस्मृतिमीनमेषलोहितश्चशिखीतथा छागलाड्द्विरे
णौ महाकालाख्यवालिनौ भुजंगेशपिनाकीशखड्गीशाख्यवकास्ततः श्वेतोभृग्वीशनकुलीनदनंत
ंलोलाक्षीवर्तुलाक्षीचदीर्घघोणासमीरिता सुदीर्घमुखिगोमुख्यौदीर्घजिह्वातथैवच कुंडोदर्यूर्ध्वके
शीचतथाविकृतमुख्यपि ज्वालामुखीततोज्ञेपापश्चादुल्कामुखीतथा सुश्रीमुखीततोविद्यामुख्यस्ताः
स्वरशक्तयः महाकालीसरस्वत्यौसर्वशक्तिसमन्विते गौरीत्रैलोक्यविद्यास्यान्मंत्रशक्तिस्ततः परं आ
त्मशक्तिर्भूतमातानातथालंबोदरीमता द्राविणीनागरीभ्रूपाखेचरीचापिमंजरी कालरात्रिश्चकुब्जिका
कपर्दिन्यपिवज्राया जयाचसमुखेश्वर्या देवतीमाधवीतथा वारुणीवायवीप्रोक्तापश्चाद्रक्षोविदा
रिणी ततश्चसहजालक्ष्मीव्यापिनीमायया न्विता एताः रुद्रांकपीठस्थाः सिंदूरारुणविग्रहाः रक्तोत्प
लकपालाभ्यामलंकृतकरांबुजाः वंधूककांचननिभं रुचिराक्षमालापाशांकुशौचवरदंनिजबाहुदं
डैः विभ्राणमिंदुशकलाभरणंत्रिनेत्रंमर्द्धांविकेशमनिशं वपुराश्रयामः केवलोमातृकान्यासपुन

विमं न्यसेत्सुधीः स्फुरत्पर्यं सर्वमंत्राणां तद्दोषाणि निवर्हणं प्रपंचयागवस्थामिसंविदानंदसिद्धिदं प्र
णवः शक्तिरजपापरमात्माहिरंतिकः पंचमंत्रात्मको मंत्रः सर्वमंत्रफलप्रदः तारशक्त्यादिकान्नस्य
प्रजपात्मन्हि ह्रींतिकान्यान्यात्मा ग्रोविधिवद्धर्णान्न होमीतिधियाबुधः पंचमंत्रमयापद्यां प्रपंचं वंनन्म
यं विदुः देहो पिदशस्रसास्मि ज्ञमप्यवृत्तीनन्न क्रमात्र तत्तस्थानपुतान्नं भीन्न्दूयात्परतेजसि एवंवर्णं
मयं होमं कृत्वादिव्यतनुर्नरः प्रजपेत्सकलान्मंत्रान् ततः सिद्धिमवाप्नुयात् एवंवर्णविभेदभिन्नम
हंदमांसास्थिमज्जाहृतं देहं नेत्तरमत्तरेसुविमले सर्वत्रवर्तिन्यथा इत्वब्रह्मनाशनेविमलधीब्र
ह्मस्वरूपी स्वयं भूत्वा सर्वमनन्नपेत् अपि पनेष्ठायेन्नयाराधयेत् तारादि पंचमनुभिः परिचीयमा
नेमूनेरगम्यमनिशं जगदेकमूलं संवित्स्वमस्तममनष्वरमसुनेतत्नेत्रः परंजभतसोहमस्मित्वाद्
रसि वषणाकर्षणकांचेलु निष्ठवांतनो न्यसेत उद्यत्कोटिदिवाकरप्रतिभटो लंगोरूपी नस्तनी वद्दा २
हैंदुकिरीटहृभरसनीमेजोदशांशो भिना विभ्राणाकरपंकजैर्जपवटोपाशांकुशौगपुस्तकं दिव्यपाहोजया
दौयवीच्चिनयनापचेनिषण्णासदेव न्यसेच्छ्रीबीजसंपुटं श्रीकामोमातकोजनौ विपुहामासममभो

हिमगिरितमहेलायै श्रुतनिर्भंजैः संश्लिष्टं समस्तक्लिन्नास्तनद्वैरासिच्यमानामिमां विभ्राणांकरपंकजैः।
नेपथ्यवेशयुक्तं हृद्यं पुस्तकं भास्वद्रत्नसमन्वितं लोकवन्दनीयां ध्यायेज्जगत्स्वामिनीं मसेस्मरांघो वपुषि न।
गन्मोहनकौस्तुभा बालार्ककोटिरुचिरां स्फुरिकात्तमालां कोदंडमिक्षुजनितं स्मरपंचबाणान् वि
ग्राव हस्तकमले दधतीं त्रिनेत्रां ध्यायेत्समस्तजननीं नवरत्नचूडां वपुषादितिकामप्रदे कैदेवभवेन्न
रः श्रीशक्तिकामबीजाद्यांद्वीबर्णैतन्भजेत ध्यायेयमनवलपेत्तमारासपाशमथप्रद्युपकशारा
रान्नवपुस्तकं च भाविभ्रतीनिजकरे रक्तांकुचामां सम्मोहिनीं त्रिनयनां तरुणेन्दुचूडां मसुमेत्रो।
यथान्यायेद्देवि विष्णुममानारे जपेत्मंत्राज्ञे देवान्यजेद्ग्रिमहारथीः देवोभक्त्वा यत्रैदेवान्नादेवोहं
वमर्चयेत् एवमाहं श्रुतिः सासादेनोवप्यपसेद्भुवः तनोविशेषकल्योक्त्वा व्यासोन्यासान्समाचरे
त् यथा हि वैस्वेव नैचेतनत्वन्यासं विज्ञेयाः इतिह्मेतपिक्तो भवति ध्रुवं सकलदेवसेवमंत्रजपादि
षु एवं न्यसेयमनल्पमुनाचरेयमिह जन्मसौमनसिद्धत्ति मृग्यवासाधवः कुर्याप्युराणवेनाः सुसं
यमे स्तोभिः श्रुद्रेक्ष्य कर्मेव्यो लोकिकेनापि संयम नवैदिकजपेक्छूद्रः क्षिपक्षेककराचन श्वेषा

त्रयात्मिकः प्रोक्तः पूरकुंभकरेचकैः बाह्याभ्यंतरस्तंभो रूद्रे रे पूरको द्विसः संसर्गि कुंभवद्वायोर्धारणं
कुंभको मतः बहिर्यद्रेचनं वायोरुदराद्रेचको मतः इडयाकर्षयेद्वायुं बाह्यं षोडशमात्रया धारयेत्पू-
रितं मंत्री चतुःषष्ट्यात्मात्रया सुवे नामध्यगं सम्यक् द्वात्रिंशन्मात्रया शनैः नाड्या पिंगलया चैनं
रेचयेद्रूसत्तमः येनैव संत्यजेत्तेन पूरयेद्धारयेत्ततः रेचयेच्च ततोन्येन शनैरेव पुनः पुनः पूरकेपू-
रके पिबेद्वायुं पूरके कुंभके तु धारयेत् पूरकं कुंभकं त्यजेदेनमेवं सिद्धिमवाप्नुयात् यथा सिंहो गजो व्याघ्रो भ-
वेद्वश्यः शनैः शनैः तथैव सेवितो वायुरन्यथा हंति साधकं प्राणायामेन युक्तेन सर्वपापक्षयो भवे-
त् अयुक्ताभ्यासयोगेन सर्वरोगसमुद्भवः हिक्का श्वासश्च कासश्च शिरः कर्णाक्षिवेदना भवंति वि-
विधा रोगाः प्राणायामव्यतिक्रमात् अथाशास्त्रोक्तमार्गेण प्राणायामान् समभ्यसेत् त्रिषट्कद्वादश
वारं वा पूरकः परतो जपात् शुचिः प्राणायामान् प्रणवसहितान् षोडश वा प्रभाते च सायं च प्रतिदि- २१
वसमेवं वितनुते द्विजो यस्त्वे भ्रूणाद्यहरणाकृतांसोभिह्नलित पुनंस्तेन मासाद्दिहृदुरितजलौघद-
हनाः पुनस्तमीषड्भिरपीह मासैर्जन्मांतरोपार्जितपापसंघात् संवत्सराद्ब्रह्मपदं तदेकं प्रकाशयं।

नेयद्दुद्भुतारं प्राणायामान्विधायेत्थं योगपीठं स्वकेतनौ न्यसेत्तु धारयाग्निं च प्रकृतिं कलशं तथा शे
षधारं पद्मः सिंधुस्वेतद्वीपं मनोहरं मणिमंडपं हृदये विचिंत्य कल्पवृक्षं वेदिकां रत्नसिंहासनं न्यसेद्
तद्धृदयपद्मके ॐ सोहं पुरुषमयोध्वेवमारहिणपनसापकः धर्मं ज्ञानं च वैराग्यं तथैश्वर्यं न्यसेच्च क्रमा
त् मध्ये पद्मं नाभिपद्मस्थं ग्रधर्माद्यीन्नविन्यसेत् रक्तश्यामहरिद्रेंद्रनीलवर्णान्विराजितान् हृष
के पर्विभक्तेभरूपान् धर्मादिकान्न्यसेत् धर्माय धर्मादि च पादगात्रेषु चतुष्पद हृदय्य शेषमध्या
स्य पद्धवह्नीमण्डलावाराप्रकाभ्यामाद्यन्तरैः सत्वरजस्तमांसि आत्मादित्रय मादिर्वीजसहितं व्योमा
ग्निमायाभ्यवेलानामानमयाष्टहृद्दलपरितो मध्ये च शक्तीर्नैव न्यस्वा पीठमत्र च ततो विधिवदात्म
नः कामधरा ननैत्कल्पविधानवोपितत्वं स चिंतयेद्धामतत् ततस्तु पाद्यमंत्रस्य न्यासान्त्या
दिकं स्मरेत् मंत्रशास्त्रेन पाचाचमं प्रामं मंत्रेणाधीमता यस्य मंत्रत्रये न्यासाकर्तं व्यसिद्धिमिकृताञ्ज
पनर्पणहोमाचासिद्धिमन्त्राः कृताद्यपि भ्रमन्यास हि विहीनानदास्यतिफलानमी न्यासान्सम
स्तान्सम नः स्वदेहे त्रैलोक्यमेतद्दृष्टामेतिश्रुतः पापानि सद्यः प्रशमं प्रयाति त्रस्यंतिरक्षांसि सपत्न

गानिनि अङ्गान्हृष्ट्यादिविन्यासः करांगन्यसनं पुनः ततो मंत्राक्षरन्यासः पदन्यासः ततः परं तन्म
त्कल्पविशेषोक्तान्न्यासानन्यान्समाचरेत् ततो मंत्रपुटे वीणां मातृकायाः सबिंदुकैः विन्यसेन्मंत्र
विन्न्यासमध्यस्थाद्भूतं हृष्टेन वर्त्मना अथ षडंगकरन्यासस्ततो मुद्राः प्रदर्शयेत् ध्यानं कुर्यात्ततो वि
द्वान्स्वस्वकल्पोक्तवर्त्मना ध्यानात्मना त्वमिष्टदेवस्य वेदनं मनसा मतं तदपि द्विविधं प्रोक्तं सगुणं नि
र्गुणं तथा यन्मीवन्द्रव्याणैः रेकं सोहंस्यामिति वेदनं तदेवं निर्गुणं ध्यानमिति वेद्यविदो विदुः आ
त्मनो हृत्पद्मे भीजेकर्णिकाकेसरान्विते प्रफुल्ले सोमसूर्याग्निमंडले न विराजिते स्वेष्टदेवता
तद्ध्यायेदागमबोधितं एवं तद्देवनं तद्धि सगुणध्यानमुच्यते ध्यात्वा त्वात्मजं मात्स्यवन्यासमा
र्गणान्मंत्रविन् तस्मिन्सीदेस्थितामिष्टदेवतामभिविग्रहं ध्यात्वा पजेद्गंधनाद्यै मानसैर्भक्तिसंयु
तकैः भोजनाद्य वत्सरेचात् तवैसद्देवं समाचरेत् मूलाधारगते कुंडे देवताग्निं समुज्ज्वले धर्मा
धर्म्मादिदिने अथ स्ते मूलमंत्रपुरःसरं अमं जुहोमि स्वाहेति प्रत्येकं जुहुयात्सुधी अहंतास्व २२
पैशुन्यकामक्रोधादिकं हविः मनपदस्रुवः प्रोक्तः सुषुम्णास्य कुंडलीदिता अयमस्याचितः

षैवोक्तं मानरं हवनं बुधैः अन्तर्निरन्तरनिरिंधनमेधमाने मोहांधकारपरिपंथिने संविदग्नौ।
कस्मिंश्चिदद्भुतमरीचिविकाशभूमौ विश्वं जुहोमि वसुधादिशिवावसानं आत्मानमूलत्रिकोणस्थे
कोटिसूर्यप्रभे ॐ इत्याहुति चिद्रूपेद्भुत रूपसमन्विके इदं तापत्रयस्य स्वर्णं महल्लापरमाह
ने पराहंतामयं वह्नौ जुहोमि शिवरूपतः धर्माधर्मसमं हविरात्माग्नौ मनसा स्रुचा सुषु
म्नावर्त्मना नित्यमक्षवृत्तीर्जुहोम्यहं नद्देते तन्मयो भूत्वा जपेद्विद्यानुसारतः तेजपं सर्वसंप
त्प्रदेवताये निवेदयेत गुह्याति गुह्यगोप्त्री त्वं गृहाणास्मत्कृतं जपं सिद्धिर्भवति मे मातारत्नं
गतिः इत्येवमंतरयागं कृत्वा देहं प्रपूजयेत चंदनाद्यैः पुष्पगंधैर्विधानं कथ्यते बुना आत्मा
गतस्य तत्कोणषट्कस्य च त्रिकोणकं सामान्यत्वं जलेनैव कृतागात्रि प्रपूजयेत आग्नेयादिषु
कोणेषु हृदाद्यंगचतुष्टयं नेत्रमग्ने दिक्षु चास्त्रं तस्मिन्मूलेन तालितं त्रिपादिकं प्रतिष्ठाप्य पू
जयेन्मनुनामुना डं सोममंडलायेतिनद्वादशकलात्मने नमोस्तु त्वालितं शंखं संस्थाप्यसा
धयेत्तत्पयोः अर्कमंडयेतिसमनाहिषदकलात्मने नमः सधामयेत्तोयमूलानेमात्रकोप।

वत् विलोमां हरयेत्तस्मिन्सृजयेत्सेन तन्नाऽमृ ॐ सोममंडलायेति अमृतांशुस्वकलात्मने नमोऽर्के
मंडलातीर्थमो वा सांकुशामुद्रया तीर्थमंत्रेण विधिवत्संप्रवत्यै त्रैवकल्पने गंगे च यमुने चैव गोदा
वरि सरस्वति नर्मदे सिंधुकावेरि जलेऽस्मिन्संनिधिं कुरु गालिनीपाविषाममुद्रा प्रदर्शयेन्मुद्रया
अमृतीकरणं कृत्वा चिंतयेदिष्टदेवतां अंगन्यासेन सकलीकृत्वा स्वेनं दिशो दश कीलयेन्म
त्रमंत्रेण निरीक्ष्य शंखमुद्रया मत्स्यमुद्रया नर्जलं प्रोक्षिणीपात्रे कृत्वा मात्रे त्रिधा रतः वष्ट
यतयो धीमुद्रयोनि संस्तम्भ गंधपुष्पादिभिस्तत्र इष्टनयेदिष्टदेवताम् अष्टकृत्वो जपेन्मूल
मात्मा आत्मतत्त्वात्मने नमो विद्यातत्त्वात्मने नमः शिवतत्त्वात्मने नमः इत्यन्तमंत्रैस्त्रिभिः
प्रोक्षयेत्पुष्पादिके चापि संहरलेविधिवत्सुधी ततः संपूजयेद्देहं गंधाद्यैर्मूलमुच्चरन् पंचकृ २२
त्वः पुनः कुर्यात्पुष्पांजलिमनन्यधीः उत्तमांगे हृदाधारपादसर्वांगके क्रमात् ततो धूपा
दिकं दत्वा वैश्वदेवं समाचरेत् स्वाधिष्ठानगते कुंडे त्रिकोणे अग्निसमुज्वले मूलमंत्र
समुच्चार्य तत्राहुतादिकं हुनेत् हवनानंतरं विहान्मूलमंत्रेण यथाशक्ति जप्त्वा समर्पयेत्

ऊर्ध्वाद्देवता दक्षिणे करे ततो नुज्ञां गृहीत्वा स्थापयित्वा पीठे प्रपूजयेत् आदौ लिखेद्यंत्रराजं तत्रत्वं
लोकविग्रहं कामक्रोधादिभिः शोषं मनोमलनियंत्रणात् यंत्रमित्याहुरेतस्मिन्देवः प्रीणातिपू
ले जितः तत्रत्वं लोकरूपो णाविलिखेत्पद्ममम सौवर्णे राजते ताम्रे पीठे प्रजन्ते पटे भुवि विनायंत्रेण
देवस्य नादेवतान प्रसीदति पीठन्यासविधानेन पीठे संपूज्य सर्वदेवत पाद्यर्घाचमनीयं च मधुप
र्कीयं मधूस्य पात्राण्याधारपूर्णानि स्वर्णादिरचितानि च स्थापयेत्सुरतस्तानि पूजयेत्कलास्त्व(
श्यामा पाद्यपणा माकहृद्वांश्च विसृङ्क्रांतां जलौ समंत प्रभेद्य पुष्पाक्षतयवकुशाग्र तिलसर्षपैः गं
धद्वोर्जले ऽपो मंत्रतन्त्र स्याचमनीयके जातीफललवंगकोलेलं वंगं समन्तेषु विदं आज्यं दधिम
धर्मिश्रं मधुपर्कः समीरितः एकस्मिन्नेव पात्रे पाद्यादीनि प्रकल्पयेत् सर्वोपचारवस्तूना
मभावे भावयेद्धिया एवमासाद्य पात्राणि तत्र पीठे विधाय च मूलेन मूर्तिं संकल्प्य ध्यात्वा देवप
र्यादिते आवाह्य पूजयेत्तस्या परिवारगणैः सह शालग्रामे स्थावरे च मावाहनविसर्जने शाल
ग्रामशिलायां हि देवः सन्निहितो भवे हृदयान्निर्गतं तेजो दीपाद्दीपान्तरं यथा समुत्पन्नावत्मेना

दृढं नासिकारंध्रनिर्गतं करस्थामालकांभोजे निम्नानंदगुणोदये मूलमंत्रं समुच्चार्य सांगं
सर्वोपचारैर्युतं पुष्पेहीनि महस्वपादुकाभ्यां दयानिधे आसनं कल्पयामीह मासुतां पद्ममुद्र
या पद्मासने संनिधीकृत्य सन्निधापनमुद्रया अवगुंठ्य सकलीकृत्य संनिरोधयावरोधिन्या सम्मु
खीकृत्य समुद्रया सम्मुखीकरणं पुष्पापसकरीकृत्य साधकः संकलीकरणं पुष्पावगुंठन
मुद्रया अवगुंठ्य सकलीकृत्य सकलीकरणमुद्रया मुद्रया परमीकरणं परमीकृत्य साधकः अर्घ्योप
चारान् ऊर्ध्वनिमंत्रतः स्वागतं दिकान् स्वागते कुशलमस्य कृत्वा पुष्पांजलिं ततः मूलांते साधु
यादि सर्वात्मना गत मदेदे ते चैवेष्टदेवस्य नामनामदगृह्णीयात् ततः पाद्यपदं सूपान्यं तकल्पया
मिच उक्तातदंते हृदयं पाद्यमंत्रोयमीरितः पाद्यं पादांबुजे दद्यात् हेतेन समनुना ततः उपचारमि
मे तुभ्यं दत्तामि परमेश्वरः मूलांते साधु यादि शक्तिं तेमनतामुना दद्यात् पुष्पांजलिं तत्पाद्यं(२५
तेन शिरस्यर्घं विनिर्दिशेत् ततः पुष्पांजलिं दद्यात् बोंकमनेनामुना सुधीः अर्घ्यं शिहृदपरित्यज्य विहाना
चमनं वदेत स्वाहास्थाने स्वधां हृद्याद्देतेनाचमनं समुखे पुनः पुष्पांजलिं दद्यात् आचमनं ततः

मधुपर्कं प्रगृह्णीत ततस्तथा हृदयेन बुधः पुष्पाञ्जलिं विधायाथ तथा ह्याचमनं बुधः तेनैव मनुनाऽनन्तरं तथा
पुष्पाञ्जलिं ततः पादुके परिधायाथ भगवन् रत्ननिर्मिते स्नानमण्डपमायाहि स्नानायत्वीशाहेगतं मा
रोपयित्वा प्रविष्टे तत्स्नानवस्त्रं सुशोभनं भूषणाङ्गे हृन्मन्त्रेण महाराजोपचारयेत् स्नानं तथा ततः मधु
भिः सुरैर्नानाशोभकैर्नव गन्धाद्भिः कारयेत्स्नानं तथा ह्याचमनीयकं रूक्षणमार्जनं वस्त्रं दत्त्वा स्वांगुलौकु
के पश्चाद्वं ततो दत्त्वा तथा ह्याचमनं पुनः पादुके परिधायाथ भगवान् रत्ननिर्मिते आगच्छ निर्मि
तेयात्मामलंकाराय मण्डपं प्रार्थयित्वा तथा तिष्ठेद्देवतां मण्डपं नयेत् संस्थाप्य मण्डले रम्ये दिव्यमा
लानुलेपनैः अन्यैराभरणैर्दिव्यैर्नानारत्नसमन्वितैः अलंकृत्य ततस्तत्र चामरादर्पणं तथा पादुका
पुष्पमारूह्य च वाचयत्नतः स्वर्यागमण्डपमायाहि परिवारगणैः सह प्रार्थयित्वा तथा चेष्टं योगपी
ठं नयेत्सुधीः ततो पञ्चगन्धाद्यैरुपचारैः समर्पयेत् पञ्चरश्मिमुखो देवदेवाभिमुखस्ततो दृशा प्राङ्मा
ह्निकविलोसेयाह्लादो होमादिकर्माणि न्यासक्रमेण मनुनाऽपि हृन्मात्रकासरैः मूलमन्त्रं समं न्यासं
सर्वोपचारैष्टदेवतां नमस्ते देवदेवेश सर्वज्ञमिकं परं अग्न्यादिदेवैर्हंसप्रहंसनिस्यं संस्मीतलं अ

स्नानं दत्तं संगृहाण गृहाण जलमुत्तमं चंदनं मलयोत्पन्नमामोदं सुशीतलं कर्पूरागुरुकस्तूरीहिमांबुसो
हितं शुभं परमानंद सौरभ्य परिपूर्ण दिगंतरं गृहाण परमं गंधं कृपया परमेश्वरः अक्षताः स्वर्पिता दृढतेव
स स्छिद्रान्नवशुभं गृहाण वरदानसंभूतं नानागंधमनोहरं आनंदसौरभं पुष्पं गृहाण परमेश्वरः सारांग\
देवद्रुतविल्वतैलैलाजंतुबैः संविकीर्णः कर्पूरादेयोनपरिमलैर्धूपमाघ्राय मे श्री दयार्द्रचेत सुरासमर्चनपा
त्रापरेण गृहाण सुगंधं गंधाहृतं कुसुमकेसरविनिर्मितावासयानः वनस्पतिरसो दिव्यो गंधाढ्यो भोपडतमः
आक्षेपः सर्वभूतानां धूपोयं प्रतिगृह्यतां इत्यधूपं कर्पूरवीततात्मकोशादिविनिर्मिते पात्रेहि त्रिवर्तयेद
ग्र ताल्पघान्तोशुभे सारांगारविनिर्हितसुगंधं गुलागुरुकृतजैः निर्यासा इत्यितेहृद्यं गंध इद्धौर्ये
योदितैः भवनमार्पितद्रूपो धूपोयं धूपः सन्ततः सन्नकर्माणि वर्ध्याकर्पूरगामिणा सार्ध्यं बातिलजे नवा
आरोप्य दर्पोधेदीपानुज्ज्वः सौरभपालिनः सुप्रकाशोमहान्दीपः सर्वप्रतिमरापहः सबाह्याभ्यं २५
तरं ज्योति दीपोयं प्रतिगृह्यतां दीपोपि धूपवत्पात्रे पद्माकार विनिर्मिते प्रतिपात्रे घृतोवद
सवर्ण्यागव्यघृतालोपा अन्यानिवेदितः पूजाकालपर्वप्रभासते अमृतैर्व्यंजनसमागृहीत्वादि

पूजयेत प्राणाहृदयादीनि पूजयेत् नेत्रमस्त्रोदिक्षु चास्त्रंमन्त्रमेत्रनमोंतकैः तुषारस्फुरिकप्रणामनी
लक्ष्मस्मारुणाहिविषः वरदाभयपाणिप्रणः प्रधानननवः स्त्रियः ध्यातव्याविद्गुत्रानेनक्रमेणैवांगदेव
ताः स्थालयित्वा ततः वाणिमालायसमनोवरे अभीष्टसिद्धिं मे देहि शरणागतवत्सले भक्त्यासमर्पयेत्
भगमाद्यमावरणायच रत्नद्याघ्र्यदिविद्यत्येदेवतामूर्ध्निसाधकः अस्याहृत्स्वपुष्पःऊर्ध्वादिस्थमावरणाघ्र्य
ले पश्चाद्भयशेतीयादृः कल्पोक्ताहलपक्रमात् ततोयजेत्लोकपालान्स्वलपारिषदान्वितान् पद्मा
धीश्वरवर्णास्तुपरिवारगमनुज्ञातान् इन्द्रोवह्निर्यमोरक्षोवरुणः पवनोविधुः ईशानः पन्नगाधीश्वा
प्यथऊर्ध्वेपितामहः ऐरावतस्तथामेषोमहिषःप्रेतसंज्ञकः मकरोऋष्योमृगः पश्चात्तद्गोवृषभस्त
था कूर्मोहंसः क्रमादेषांवाहनानिविदुर्बुधः कनककपिशाङ्गाङ्गासायणमलश्वेतधूम्रामवसितस्तु
विरक्तावर्णोनोवासवाद्याः करकमलविराजत्वाप्तुपाद्युद्धदेहाविवधमणिगणाढ्यकुम्भस्फुरन्
वर्णाद्या हेमोल्लिशत्स्वभिधदंडकपाणपाशचक्रांकुशाह्वयरालान्त्रिशिखावारिपद्मा अब्जाद्विरनिज
सत्लाहितमौलिपुण्क्तास्त्वसाप्तुधाभयसमयतपाणिापमातनः पुष्पांजलिंदत्वापश्चाच्चमनी

यकं नैवेद्यमन्नपानाद्यं प्राग्वद्येदिष्टदैवतं सौवर्णे राजते ताम्रे कांस्ये रत्नादिनिर्मिते पात्रे निधाय नै
वेद्यं मद्रसोसंस्कृतापाचितं शाल्यन्नं सूपशाकादि पेयचोष्यादिषड्रसं अन्यानि वेदितं शुद्धमण्डपाद्ये स्वा
द्वन्नं विकान्नूपाणि नानाविधानि नानारससमन्वितान् स्वादु हृद्यं च विमलं पायसं च नशर्करं कदली
२९ फलसास्त्रादि दधिदुग्धं यथा नकं संस्थाप्य गुरुतः प्रोक्षतारेण समन्तोन्यसेत् दर्शयित्वा च क्रमसुद्रामष्ट
धानमविद्यया ग्रासमुद्रया स्तौकृत्यथेन्नसंतया संगायादि पञ्चोक्तानैवेद्यपदमुच्चरेत् नत्वैतेक
ल्पयामीति तुल्लुकोदकमर्पयेत् अथास्तोपस्तरणमसी यावच्मयेनतः ग्रासमुद्रां वामदोसा
विकचोत्पलसन्निभां प्रदर्शयेद्दक्षिणेन प्राणादीनां प्रदर्शयेत् मूलमन्त्रसमुच्चार्य संबोधनपुरःस
रं सस्वात्रसमुद्भवैः सोऽङ्गैः विविधानेकभक्ष्यान्नं निवेदयामि भगवते स्वानुगाय मनुषाणां नतः इति मुद्रां स
लिंकृपीदस्तेणाकीलयेद्दिश ब्रह्मेशाद्यैः सरसमिश्रैः समुपविष्टैः समेतो देव्यादिजहलयकरपात्रा
दरेवीजमात्मः नर्मक्रीडाप्रसन्नपरीहासयन पंक्तिभोक्ता च भुंक्ते पात्रेकनकखचिते षड्रसानिष्टदेवः २९
ध्यात्वेवं विधिवद्दिहात्वैष्णवे समाचरेत् दीर्घविस्तारतो हस्तं चतुरङ्गुलमुच्छ्रितं दक्षिणस्यं वेदिले

स्थित्वा तत्राधाय हुताशनं संस्कृत्य तेन पयसा पायसं साधको देवताप्रिया तत्र संहृत्य गंधाद्यैर्देवतां समभ्यर्च्य वि
ग्रहे तारव्याहृतिभिर्हुत्वा मूलमंत्रेण मंत्रवित् सर्पिषा वाति लेवींयि मधुवा पयसेन वा जुहुयात्साधक
श्रेष्ठः पंचविंशतिसंख्यया पश्चाद्व्याहृतिभिर्हुत्वा गंधाद्यैः पुनरर्चयेत् देवतां योजयेत्स्वीय मूर्तौ वह्निं वि
सर्जयेत् अवशिष्टेन हविषा गंधपुष्पाक्षतान्वितं देवतायाः पार्षदेभ्यो बलिं दद्याद्धि च स्मरन् येशेहा।
रोहक मंत्राणि रौद्रस्थाननिवासिनः योगिन्यो गुरुपाश्च गणानामधिपाश्च ये विघ्नभूतास्तथा चान्ये दि
ग्विदिक्षु समाश्रिताः सर्वे ते प्रीतमनसः प्रतिगृह्णन्त्विमं बलिं इत्युद्दिश्य दत्वा चतुर्भ्यो बलिं हरेत
भूतानि यानीह वसन्ति भूतले बलिं गृहीत्वा विधिवत्प्रयुक्तं संतोषमासाद्य व्रजन्तु सर्वे नमोस्तु तेभ्यस्तत्र न २
मोस्तु तेभ्यः इत्युद्दिश्य विकिरेत भैरवे नासिकामता तर्जनीमध्यमानामा योगिन्यां तर्जनीमता क्षेत्र
पाले गणेशे तु मध्यमा नात्र स्वेच्छया तनोक्तु ल्वादि संहीमाल्पिष्टका हि विनिर्मितान् पारावतनभमा।
कारान् क्षेत्रेशाय प्रदर्शयेत् आदाय पाणिना ध्यायमूर्ध्नि नीराजयेत्प्रभो आत्रिकमिति श्रीकेवदावाद
नहूवकं पानीयमभ्य नीकृत्य मन्त्रयापेन संज्ञया बुलुकोदरामम्रतायि धानमसहप अनेनैव

ताहस्ते दत्वा चाथ विविंत्यच गतसारेन नैवेद्यं तत्समैतस्म मुद्धरेत् उच्छिष्टं तद्भजेद त्वा किं चित्स्थाने वि
शोधयेत् विश्वकसेनः स्वतो विसोत्तेन स्म्रे सो विवस्वतः चंडेश्वरी तथा शक्रेशं उपेशः शोकरसच त्वं वोद
२० गो गत्वा पवित्रिरमी उच्छिष्टभोजनः गंडूषादितनो दत्वा ताम्बूलादि निवेदयेत् चंदनादि प्रदीपा ध्येरूपचारैः
पुनर्यजेत् प्रसन्नात्मा यमाख्याता सर्वे देव प्रसाधिता ततः शमाजपं कृत्वा तज्जपं सर्वसंपूर्ण देवतादक्षि
णे हस्ते ह्युर्वं वस्त्रार्चयेत्सुधीः सछत्रचामरैराजामुपचारैः प्रतोषयेत् शिष्टगंधं शाल्वतोयं विलोम्य प्राणे
कृत्वा दक्षिणमूलमंत्रं समाहृत्य संजपेत्सर्वतीर्थोद्भूतं ध्यात्वा मोहयेदात्मना गानदे वाद्यं तावशिष्टय
त्सलिले शाल्वमध्यगां अंगोत्थ गन्धमनुष्याणां वसहस्रां व्यपोहति पुष्पादिशिष्टं परिचारिकेभ्यो दत्वा यथे
वैविधिवत्प्रणम्य स्तोत्रणाचानेन समस्तदेवपाग्येन सर्वस्तुतिमारभेत् किं चिदु एवं सकलजननिवो
पतेन स्तुताया काका कीर्तिः जलकमलिनि व्यायतेन स्तुतायां किं किं सो एव स एव रतते प्राप्यनाशि २०
तायां कं कं योगं त्वयि निंचिन्तनं विनमालां विनायोगस्तता भवं भवपंसि सिद्धिता सिद्धम्मेकरि त्वमेवा
सि जगत्येषाद्गुणातीत शरीरिणी स्तुतात्वं वाञ्छितं देवि दासिकमलाकरे परमानंदबोधाद्विरूपेतेजः।

स्वरूपिणी तदज्ञानाज्जगद्भातित्वदज्ञानादिनिवर्त्तते चिद्विभ्रांतिमहासत्तामात्रेमात्रेनमोस्तुते स्था
ब्र ष्टिस्थित्युपसंहारहेतुभूतेसनातनी त्वमेवासिजगत्येकागुणातीतशरीरिणी सृष्टिस्थित्युपसंहारहे
तुभूतेसनातनि अनुग्रहायभक्तानांगृहीतदिव्यविग्रहे भक्तसाधेनित्यपूजाशक्तस्यपरमेश्वरि दे
हिकामप्रिकसिद्धिं हेहित्रिदशनंदिनि मापत्रयपरिज्ञानवदनत्राहिमां प्रभो जानंवदासिनस्मरणोमि
नचिंतयामिनात्मस्मरामिनभजामिनचाश्रयामि स्वस्कोत्वदीयचरणांबुजमादरेण मांत्राहिभूतकृप
यामपिदेहिसिद्धिं अज्ञानाद्यामयादाद्यांकेवलस्यात्मसाधनस्यच यन्मन्नमतिरिक्तंवातत्सर्व्वंक्षन्तुमर्ह
सि द्रव्यहीनंक्रियाहीनंश्रद्धामंत्रविवर्ज्जितं तत्सर्व्वंकृपयादेवि क्षमस्वत्वंदयानिधे यन्मयाक्रियते
कर्म्मतन्महत्स्वल्पमेवच तत्सर्व्वंजगन्मात्रिस्तं तथ्यमयधृतांजलिः अनेनदेवतास्तुत्वा तन्मदेवस्त्वेन
व पुष्पांजलिंपुनर्दत्वासाष्टांगंप्रणमेन्मनुः पुनः प्रदक्षिणीकृत्यतन्मूलेनोपसंहरेत् परिवारगणं
सर्व्वमुपसंहारमुद्रया क्षमस्वेतिवदन्मूलमंत्रेणव्यापकंत्रिशः विधायदेवतांपश्चात्स्वीयहृत्सरसी
रुहे सुषुम्नावर्त्मनाडन्याघ्राणायोद्वासयेत्सुधीः निर्माल्यंमस्तकेधार्य्यंसर्व्वांगेषुचलेपनं नैवेद्य

देवतारूपमात्मानं प्रजपेन्मंत्र शास्त्रदृष्टेन विधिना भक्तिमान् स्थिरमानसः संख्यापूर्त्तौ पुनः कुर्यान्म
ध्याह्निकालसंयमात् ततो जपदशांशेन मार्ज्जयेत्समाहितः मार्ज्जनस्य दशांशेन तर्पणं ब्राह्मणभोज
२८ नं होमाशक्तौ जपं कुर्यात् होमसंख्या चतुर्गुणं षड्गुणं चाष्टगुणितं यथासंख्यं हि जानतः द्विजस्त्री
णां तु वित्ते यो हि जातानां महो जपः स्वामि सुतो जपः शूद्रके विप्रात्परितो यथा होमाशक्तौ च तत्रैव संख्य
सर्वो जपस्तु तं यस्मिन्ननिगदेनैव जपसंख्या विधीयते तत्र सर्वत्र मेज्ञाणां संख्या हि द्विगुणा मता क
लौ क्लेव कृते संख्या त्रेतायां द्विगुणा स्मृता द्वापरे त्रिगुणा ज्ञेया कलौ संख्या चतुर्गुणा येषां जपं च होम
च संख्या मुक्ता मनीषिभिः तेषामष्टसहस्राणि संख्या स्याज्जपहोमयोः संख्या नुक्तौ शतमष्टसहस्रं वा
जपादिषु नारायणमिति प्रोक्तं मानपुरश्चर्याप्रति एतान्यत्नानि श्रुत्वा यो साधनानि बहून्यपि उत्त
मानि च मध्यानि स्वल्पानि त्रिविधानि वै स्वस्थः समर्थः कुर्वीत सुत्तमैरेव साधनैः मध्यमो मध्यमैरेव २८
स्वल्पो स्वल्पैश्च साधनैः आपत्स्वशक्तस्समस्तोपि स्वल्पैरेव समाचरेत् इज्याकर्मविशेषेण देशकालानु
सारतः यथाशक्ति यथा न्याय्यं यथा लोकाविगर्हितं इज्यां विस्मरतः कर्त्तुं यो निशक्तोति साधकः यो

वागीश्वर्य्याद्यैः पूजयेदिष्टदेवताम् अथवा देवतामात्रं ध्यात्वा सम्यक्प्रयतः जपेत अथवा मानसीं।
कुर्यात् आत्मपूजां पर्यायविधिः अथवा केवलं वा स्वात्मपूजां कुर्याद्धितलक्षणः अथवा मात्रे समस्तैर्यावद्द्रव्यैर्नसा-
धनं यो सा ध्यानं नापि शक्नोति कुर्यात् दर्शनं दर्शनं न संपूज्य चक्रं येन कुर्यान्नमन्त्रे केवलं जपेत् एवं एवं अस्य चा-
शक्त्या उत्तरोत्तरमाचरेत यद्युत तद्व्यथा कुर्यान्न तान्निष्फलम्भजेत् प्रभुः प्रथमकल्पस्य योनु कल्पेन वर्त्त-
येत न साम्पराधिकं तस्य दुर्मतेर्विद्यते फलं इति विज्ञापयामस्यामेकं पंथ न माश्रयेत नैकं वस्तु स्याद्वि-
धेन सोऽपायाति न संशयः पुरश्चर्य्याविधायैव सम्यक्साधकसत्तमः तद्दिने महतीं पूजां कुर्याद्ब्राह्मण।
भोजनं बहुभिर्विचित्रभक्ष्याभिः संपूज्य गुरुमात्मनः दीनानाथांश्च संतोष्य मंत्रः सिद्ध्यति मंत्रिणाम् अ-
थवान्यप्रकारेण पुरश्चरणमिष्यते ग्रहणे कस्य चेद्देव शुचिः पूर्वमुपोषितः नद्यां समुद्रगामिन्यां
नाभिमात्रे जले स्थितः ग्रहणादि विमोक्षान्तं जपेन्मन्त्रं समाहितः अनन्तरं दशांशेन क्रमाद्धोमादिकं
चरेत् तद्दिने महतीं पूजां कुर्याद्ब्राह्मणभोजनं ततो मन्त्रसिद्ध्यर्थं गुरुं संपूज्य तोषयेत् एवं च मन्त्रसि-
द्धिः स्याद्देवता च प्रसीदति अथवान्यः प्रकारो यः पुरश्चरणकेविधौ चेद्दूरस्य पराङ्गेनस्थानानायत

मानसः स्पर्शनादिमन्त्रकं पूर्व्वं तं जपेन्मंत्रं समाहितः जपाद्दशांशतो होमं तथा होमात्तर्पणं मार्ज्जनं
तद्दशांशेन ततो ब्राह्मणभोजनं एवं कृत्वा तु मंत्रस्य जायते सिद्धिरुत्तमा अथवा देवतारूपं गुरुं ध्यात्वा
२९ प्रतोषयेत् तस्यछायानुसारी स्यात् क्षिप्रं केनचित् तं गुरुमभिविदितं सर्व्वं तस्मान्निर्म्मंगुरुयजेत् पुर।
श्चरणहीनोपि मंत्रः सिद्धो न संशयः विधायैवं पुरश्चर्य्यां गुरुसंपूज्य यत्नतः मंत्रः मन्त्रवनवीर्य्यात
स्माद्यत्नपरो भवेत् अनुष्ठितो यथा न्यायं यदि मंत्रो न सिद्ध्यति पुनस्तावत्प्रजप्य स्ततः सिद्धो भ।
वेद्ध्रुवं पुनरप्यनुष्ठितेप्यस्मिन्न चेत्सिद्धो न जायते उपायास्तत्र कर्त्तव्याः सप्त संकरभाषितः द्राविणं वो
धनं वश्यपीडनं शोषणं पोषणं दहनांतकमात्कुर्य्यात्ततः सिद्धो भवेद्ध्रुवं द्राविणं वाथ तंत्रव्यं योजनक्र
मयोगतः तन्मंत्रयंत्रमालिख्य शिलाकर्पूरकुंकुमैः उशीरचंदनाभ्यां च मंत्रसंग्रथितं लिखेत् त्री
शान्मधुनोपानां मध्ये तं लिखितं क्षिपेत् एव ज्ञाज्जपनाहोयाद्रावितः सिद्धिदो भवेत् द्राविते नापि न। २९
सिद्ध्यद्बोधनं तस्य कारयेत् सरस्वत्येन वीजेन संपुटीकृत्य तं जपेत् एवं प्रबुद्धो भवेत्सिद्धो नो चेद्वैव
श्योकुरु आरक्तचंदनकुष्ठ ह्रीं ह्रामं दनशिला एतैस्तु मंत्रमालिख्य भूर्ज्जपत्रे सुशोभने धार्य्यकं तं।

८

भवेत्सिद्धिः पीडनं वशकारयेत अथरोगनरयोगेन पलानि पंचविंशत्या वै ध्यायीत देवनोत हृद्रूपरोतररू
पिणी विद्यामादित्यडग्येन लिखित्वाक्रमपचाग्निना तद्याभूतेन मंत्रेण होमः कार्यो दिने दिने पीडितो
लज्जयाविष्टः सिद्धः स्यादशेषयेत तालापात्रतीये वीजमाधेनेन स्यापोजयेत गोक्षीरमधुना लिख्य
२ विद्यापाणौ विधायेत योषितो यं भवेत्सिंह नो चेत्कुंडीतयोषणे हाभ्यां च वायुवीजाभ्यां मंत्रे रूपीवि
हर्भेण पश्चाविद्यागले धार्यः लिखित्वा वरभस्मना योषितोपि न सिद्धस्य दहनेत्योग्निवीजतः आ
ग्नेयनतुवीजेन मंत्रस्यैकैकमक्षरं आघात ऊर्ध्वमध्यवपाजयेदादकर्म्मणि ब्रह्मह तस्पैतेलेन मंत्रमा
लिख्योधारयेत कंठदेशे ततो मंत्रः सिद्धः स्याद्धुकरोदिते इति श्रीपरमहंसपरिब्राजकाचार्यश्रीवि
८ बुधेश्रमस्व पादशिष्यश्रीदेवेंद्राश्रमकृतायां प्रश्नरत्नचंद्रिकायां प्रज्ञाजपविधानं समाप्तं ॥
मंत्रस्य दशांशेन सिद्धिर्वक्ष्यते पुरा तद्धि ऊंकारपरिज्ञानसापेक्षमवसरात्ततः इदानीं ऊंकारनिर्णयोपप्र
कारः सम्प्रगुच्यते होमानुसारतस्तानि कामनावशतस्तथा नानाविधानि तत्रापि विविच्यन्ते मुधा
बुधाः प्रसंगान्मानिवक्ष्यामंत्र पश्चापि लक्षणं ऊंकारप्रसंगतः स्तस्य यथाशास्त्रप्रकाश्यते मंत्रेणास्य

विल्वगणगोत्रनामेष्टपतन्स्त्रेण मंडलेनतत्फलाकांक्षी शुभार्थं सिद्धयः क्रमात् अथातः संभवस्याभिप्रे
दमंडपलक्षणं यतो हानेमंडपदीक्षाप्रारम्भयोगादिवा क्रिया तदुपकारकं सा सा लक्षणं नाभिसमे वेदि ल स
२॰ यो निमंडपे मरिभेदं कुंडं प्रकाश्यते भूरिदोषा हि यस्मात्मा न्यूनाधिके विचक्षणैः यत्नमास्थाय कर्म
यं तद्धर्मं विश्वकर्मणा न्यूनाधिके भवेद्दोषो हीनेपे न्युयन क्षयः वक्रे तु इति संतापो मरणं भिन्नमेख
ले: मेखलं रहिते शोकोऽभ्यधिके वित्तसंक्षयः भार्याविनाशनं प्रोक्तं कुंडं योन्या विनाकृतं अपत्यध्वं
सनं प्रोक्तं कुंडं यत्कंठवर्जितं मानाधिके भवेद्रोगस्तु मानहीने दरिद्रता तत्र हस्तवितस्त्यादिप्रमाणप
प्रतिपाद्यते अंगुलाद्यवधिविभागाय प्रकारः शास्त्रबोधितः त्रसरेणुरथरेणुर्वालाग्रं तद्वद्गुलिक्षाच
यूकायवांगुलपरमाणोः क्रमेणतोष्टगुणितानि कृतमुष्टिकः प्रकोष्ठो मुष्टिरत्निमष्टमा शौनकर
प्रसोसारत्निस्त्वकनिष्ठः करएव कलाधाररहितः स्यात् हस्तास्तु चतुर्विशत्यंगुलकैर्मितो पद्मभिः २॰
आदित्यस्य गवाक्षेत्र प्रविष्टे येषां प्रकीर्णितां जालांतरगतो भानो यत्सूक्ष्मं दृश्यते नरैः प्रजापव मनन्य
माणानां त्रसरेणुप्रचक्षते त्रसरेणुस्तु विज्ञेयो योषोऽशः परमाणवः त्रसरेणवस्तेतदष्टौ रथरे

ण्लसमस्त्वतः बुधैः बालाग्राण्यष्टलिक्षा तु एका लिक्षाष्टकं स्मृतं अष्टौ यूका यवं प्राहुरंगुलं तु यवा
ष्टकं रत्निस्त्वंगुपर्वाणि विज्ञेयस्त्वेकविंशति करः एव कलांशेन हीनो रत्निरुदाहृते चत्वारि विंशति
मेव हस्तः स्यादंगुलानि तु अंगुलानि तु अंगुले विमतिर्बह्वी वादिनामस्ति तद्यथा कुशेगपदिशिष्टे
यदंगुलस्य तु लक्षणं अंगुष्ठांगुलमानं तु यत्र यत्रोपदिश्यते तत्र तत्र बृहत्पर्वग्रंथिभिर्मिनुयात्सदा
तोयाकाम्नायेन नाधिकमंगुललक्षणं अंगुलस्य प्रमाणं तु षड्यवाः परिकीर्तिताः यारत्वातिल
कं वापि कथितं तस्य लक्षणं कर्तुर्दक्षिणहस्तस्य मध्यमांगुलपर्वणः मध्यस्य दैर्घ्यमानेन मानांगु
लमुदाहृतं एवं विमतिपन्नो हि वादिनामभिधीयते सिद्धांतः कल्पकारस्य वाक्यादत्र भविष्यति न
नु यत्र यत्र मतेहैत्वेन प्रथमो उभौ स्मृतौ स्मृतिद्वैधे तु विषयः कल्पनीयः पृथक्पृथक् तस्मात्प्रकथ्यं वा
यद्येवसमभवतोक्तं ते भवेच्छ्रुतेस्मृतेहि धर्मक्षेत्रे न विद्यते कल्पदृष्टं च नेस्याद्राहृष्टे देशपञ्जीवकः
स्मृतिकराः स्मृतिं चक्रुः तु मोमागममेतेनः प्रत्यक्षानुमानस्य उद्वेनत्रयेमते नानाभूता स्मृशास्त्रा
त्रास्थितलिंगादिनाश्रुते कस्मिनार्थोपसंहारो यनिबंधस्तु कथ्यते निरुक्तं कल्पं प्राहस्मौत्येवशास्त्र

विदोविदुः प्रयोगशास्त्रमिति चेदितिसत्त्वे भाष्यकृत सर्वतंत्रेस्वतंत्रः पादमिमम् अर्थमभाषत नहि कल्प
३२ कारस्य वचनं श्रूयतामिदं समस्थिवा प्रयत्नोच्छ्रितेवायहस्ते वा हीनं रपे चमौष्टः हस्तं स तस्यापि भिन्नो
शङ्कोग्रं गुलपर्वतस्य लवोष्टमस्त्वगंग लाघव्नि मृष्टादियानमानमिहोच्यते कायतनमने रेवंस
रसो विधनेयदः लाने त्वा दौहि विश्वस्य मुनिना परिभाषणात न चान्यस्य नवाह्येषामस्ति विज्ञा मिथ्य
नेतनः भूमिशुद्धिं विधायादौ खननादिविधानतः तोल्वाच समतां भूमेर्मंडपादिसमाचरेत् भूसु
कासाम्यकरणे प्रकारः कथ्यते मया कीलेनैकीकृते मूले समचक्रस्य मासमायशो मूलदेशान्यस
स्तत्र सस्य शङ्कोरव ङ्गुले भस्थेऽग्र उग्नेमध्याकाश्मिर्ध्य ग्रंहगमाच्चनेः खनेनतन्तुरयेदम्यन्निम्मये हा
यि गुंक्षितः भूके पाव त्स्य भेति भूरेवं समतां व्रजेत् ततः प्रच्छादिमानाय प्रकारः समभुज्यते स २१
वाग्रः पारलः शंकुस्यचक्रमूले स्थितः स्थिरः मूले पिवातीतामभूखोनिहतः प्रविशोऽङ्गुवि पादे
न शंकुतु गतवा सार्ध कृत मंडले मध्ये निवेश्यो हस्त स्पादिकं चतयतः समैः सपाद शंकुरंगुल
मानैरैकैः कृताग्रकैः वक्रकीलैः स्पष्ट शिराप कं शंकुमस्तु भवेत शंकुमध्यादिकव्यासदलेहस्ते।

विशेषतः तिर्य्यग्निचयतः शंकुच्छायाचिह्नद्वयोपरि रेखा स्यात्तत्र प्राचीसूत्रमेवं व्यवस्थितं तस्या
ईशपरितस्यन्यमत्स्योद्देशोपरि लोमयसेन पूर्वापराग्रमालांव्य मध्यतो दिक्सूचनहेतवे वर्त्तुलाहीनिनिर्म्माय
मत्स्यान्कोणगतान्लिखेत् मत्स्यवक्त्रीतांग्राणि चतुःसूत्राणि पातयेत् चतुरस्रं भवेदेवमतुस्मृहन्त्व
स्यापाभवेत् मंडपहीलापिकारयेत्प्रामंडपः सतकस्यते तत्र चवारप्रतीतामनुष्कूलेप्सुभेद्दनि पुण्याह
वाचयित्वाघमंडपे रक्षयेत्सुभं संपूज्य गंधमालाद्यैर्ब्राह्मणान्स्वस्ति वाचयेत् धर्म्मकर्म्माणि मांगल्ये सं
ग्रामाद्भुतदर्शने पुण्याहं वाचयित्वाघमंडपे रक्षयेत्सुभं संपूज्य गंधमालाद्यैः पुण्याहवाहवाचनं देव
ब्राह्मणैस्तद्विधीयते सोंकारब्राह्मणैरूपाश्रित्रिरोंकारमहीयतो उपांशुचतथा वैश्यैः स्वस्ति स्यूद्रः प्रयोज
येत् पंचभिः सप्तभिः हस्तैर्नवभिर्वा मितान्तरं महाशानापिकाकारेत्परीमाणमिन्तो यथा दशरवि
कारायामावस्यौमतावपि मध्यमोरविमनुकरापाभोग्य शोकला घ्नति पालिको विनीत रपिच मो
क्षापामो न्यिनैवहि मंडपे तावकरमपि प्राहुः केचित्लाघुरुपाघ्याणे सारुदारुमयान्स्तंभान्दद्या
न्कुर्य्याद्द्रूस्समान् मंडपाद्दौ छितान्वेदसंख्याञ्चूडान्वितान्लघ्या वलिका मुद्दै तस्यैव मेषउत्तम

पंक्तिषु मध्यमाधमयोः स्तंभाष्टत्वारोष्टकरा मता वसुहस्तोच्छ्रिताः स्तंभा दीर्घा मंडपमध्यगाः पंच
हस्तसमुच्छ्राया ये पि स्युर्द्वारशोभिस्ततः तन्मध्ये च मार्गानिर्गमेऽङ्गैः सोपानपारणो विधिः कर्णे मध्ये स्तंभस
च्छायामहाद्वारादिमंडपाः नालिकेलदलैर्वीथीशोभाद्ये यागमंडपे द्विकरायतिकोदिग्गतत्वाम्भवति.
द्वारं च तत्र पंक्रमात् चतुरष्टमितांगुलैर्घनं कथितं मध्यमयोरन्ययोरेपि त्रिधा मध्यस्तंभं विभज्या
थ मध्यान्त्रिभागेन वेदीष्टकाभिर्विधेया समां वेदिकोच्छ्रितस्तद्दस्यायश्चेष्टस्तु वेदेषु सदा गृहे शशांकैर्वा
तलाग्रुरुषाधिकारेत वेदिकाया विशेषः वदनादन्यथाभावस्तथा वचनेलिद समहास्तवेदेदी
मध्ये पंचकराथवा तन्मध्ये तोरणीऽर्ध्या स्वारुदारुमयं पंच्यु भं द्वारेषु तोरणानि स्युर्यमशः क्षीरभूरु
हं अश्वत्थोदुंबरप्लक्षवटास्युः द्वारणाग्निनः स्तंभोच्छ्रायाः स्युस्तेषां पंच षड् सप्तभिः करैः ही
नादिषु क्रमादेषां परिणाहो दशांगुलैः तिर्यक्काष्ठनिवेशार्थं मूर्ध्नि चूडाः प्रकल्पयेत् निष्ककफ
लकमानं स्यात्स्तंभमानार्द्धमानतः अथ वेतद्विजायाहा स्तुशास्त्रानुसारतः हस्तद्वयसपादं च सा २२
र्द्धहस्तद्वयं क्रमात् चतुर्भिः रंगुलैः सार्द्धं चतुर्भिः पंचभिः क्रमात् हीनमध्योत्तमेष्वेव कीलास्तत्स्मृः ।

ह्रिविन्यसेत वेसवेमंडपद्वारेकीलामिर्त्यं प्रकल्पयेत् मस्तकेमोक्षमानेनशोरवचक्रगदांबुजान् १
द्वीदिक्रमयोगेनन्यसेत्पेषानदारुजान् पीवेमूलामकुंडीनडलं पिंगलामतेमूलेनविद्धिं ता[illegible]काया
द्वारशाखास्तुमस्तके मूलेनवांगुले प्रोक्तं दैर्घ्यं तुरीयांशेनविस्तृति अर जवेमध्यसगं स्यात्किंविह
क्रचपार्श्वयो हीनेचैवंसमाख्यातो हस्तगुलंरोपयेनया अस्यत्रहस्तगुलं द्विहिंशाखांगवद्दिनः पूर्वो
मरहस्तमितावबेदीग्रहादिदेवसंयजनाय मंत्राद्युनवसपिवाद्युलानोत त्रैवकार्यंफलमोल्प
वस्त्रैः लोकेपावणाः परितः पताकामध्येध्वजाः किंकिणिकान्वितः स्यात् द्वारेषुकुंभद्वयसयका
र्यंस्रगंधधूपावरस्तपुष्कं पातकानांतविस्तारोवितस्ति वस्त्रताकरैः पंचभिस्तुध्वजस्येतेहिग
लेमानमुच्यते विचित्रोवर्णतः कार्पासवं उष्टमनोहरः यथोक्तमंडपेविहालवेदिकायांवहिस्त्रि
भी हस्तंविभज्यमध्येशोरवीदिपरिकल्पयेत् अष्टास्वाशासुकुंडानिरम्याणिपरिकल्पयेत अथ
शाखाशासुकुंडानिरम्याणिपरिकल्पयेत पेंद्र्यांस्तंभेचतुःकोणनम्योकोणेभगाकृति वंद्राह
मारयोयाम्येअस्त्रहेषतुनेऋते वारुणपांताकेमृतं षटस्कत्रानटनेनिले ३ ह्रीत्र्यो पौष्टिकेपद्म

रौद्र्यामष्टास्रिमिष्टं ईशानशर्वयोर्मध्ये कुंडं स्मार्तार्थसंज्ञकं पंचास्रिकुंडं वायव्ये भूतनिग्रहविग्रहं
अभिचारोपयोगार्थं धीमान्समास्रि विन्यसेत् चतुरस्रं हलचंद्रा होमक्रियास्त्रीणां च क्रमेण वै मृत्युंजानि
विघ्नराजविद्वेषविलेखवाद्याश्रिमष्टादि प्रमितां भक्तिः सर्ववश्यादि स्यात्प्रयत्नेन समंतात्कुंडमेतस्या
श्चतुरस्रं सुशोभनं होमानुसारतः सम्यक्प्रमाणं कुंडमिष्यते मलभक्तेन तद्दोषाच्चतुरस्रं कल्पयेत् सं
तन्नयोन्यादिकुंडानि नावत्तेत्रमिता निवारयेदितिप्रयत्नेन च नाधिकान्निदोषतः मध्यसूत्रे स्वे
क्षेत्रपाते भागास्त्रिधा पाद्यव एकोनविंशति भागा नयन्तो वर्द्धयेद्धरि विहृत्य नाम ध्यसूत्रं प्रतीच्यां
द्विलोत्तरं पार्श्वयोर्द्विहानद्वी चिकमलकोणकैः विहृत्य तयोः पार्श्वसावधानात यास्त्रधीः धीमान्
विहृत्य समारभ्य मध्योणोत्त्रिस्त्र हृदयी वधिः द्विगुणसूत्रे हृये पश्चात्त्रिकोणं जायते नरः प्राकृस्तूचस्य
राग्रं सूक्ष्मोणीस्तूत्राग्रकोणकयोः यत्नान्नविद्यते तस्य त्वर्द्धमाने न साधकः मध्योणोतरग्रस्तमारभ्य म २२
ध्यसूत्रस्य पश्चिमं उग्रां यावत्स्मा दर्धंच दृहयेत्सुधीः योनिकुंडं भवेदेतद्कुंकुं नानाधिकमुभं
अग्रार्थे संस्मृती रामः शीर्षितस्तोहत्तिर्येथा अग्रे क्षेत्रे द्विशांतपाशस्त्रकचतुष्कोणं रस्ता दथनवं

त्रिंशतमेधयुं त्वयत्नवान्श्रोणौ त्रिमानहस्तः अग्न्यात्सूत्रयगात्रिकोणमितित छोणोस्तथा हंभमा
हमाईवह्निरालिवेदितिभवः ॐ ओनमयोनिवत् कामिकेशारदालेन योनिकुंडंप्रकीर्तितं तत्रसूनत्व
दोषोस्तीत्येकविविचार्य्यतां यद्दोपलक्षणत्वेन व्याख्येयमनिभाषणात् अथवात्रपियाम्येवत्वधिका
शेत्रभक्तते सधीशष्टेनमनिनातयाहिशारदादिकं चतुरस्रीकृते क्षेत्रेपंचधाविभजेत्सुधीः न्यसेत्सूत्र
त्ताद्कोशोकोणहोहप्रमाणतः भ्रमयेत्कोणमानेनतयाग्रद्विमेत्रवित् सूत्रहस्तेतनोद्याग्नेः
उपात्तनिमभवेत् क्षेत्रेत्रमावहिरिहपुरतोभ्रतभागेश्वामेकेकोणहेहस्तनिशितमतिभ्रामयेत्स
ग्रहृत्य यावत्कोणंपरिमपितथासत्रपुरस्पातंमध्याक्रुध्याभ्रवतितदिदंमनमयागारकुंडं पंच
मेघोपुरोत्यस्यमध्येवेदांगमानतः भ्रमाहस्त्वमपयत्राभंॐ माग्नेयमीरितं एवदोषसमाधानेशारदा
तिलकादिषु अष्टंचहार्द्धॐ डेविज्ञातंवविपश्चिता चतुरस्रीकृतंक्षेत्रंचतुर्विंशतिमानतः प्रवि
भज्यतस्माद्दः साईभागहस्तेत्यजेत् अंकंकृत्वातस्माद्दसाईभागहयपुनः भागस्यषोडशांशेनत्यक्का
तत्रापिविद्धयेत् षूर्वविद्धमवष्टभ्यमासूत्रंदत्रिलोभं पातयित्वाततस्थाप्यविद्धमानेनषूर्वतः कर्क

देवालयस्य त्रेगुण्याभामपि स्यद्दं चंद्रकं अर्द्धचंद्रनिभं कुर्यात् शोभनीयमिदं भवेत् दृढमर्धांतसंक्षिप्यप्रोक्तवा।
प्रामकीकृतिः चतुष्कोणं तेन जिनतलवकमध्यस्थितगणोविहायाधोभागे हृदयं पश्चिमे तावद्बहुमतिमान्
२८ कुर्यात्लाघोनोशास्त्रोनितमृपरितिर्य्यक्कुरुगणं भमाईंतन्मानात्पिशास्त्रि दलेकुर्यात्मितनकामिकेपितु
लेखोक्तशास्त्राद्यांसमृद्धपेत चतुरस्रे गृहे भक्ते स्वक्षायोधातोतरे शाकौ मध्ये शोभाशमानेन कुर्याद्वे
देनवद्धमान् चतुरस्रीकृते स्वेत्रे ख्याधाविभजतेपुनः एवमेकं तजेत् शोभयकुर्द्धं चतंप्रविन्न्यास
त्रेधानयेद्रन्नेतन्मानाद्भामपेमनः अर्द्धचंद्रनिभं कुर्यात् मणीयामिदं भवेत् पश्चिमन्यभागहृद्यपं।
किभागीकृतेत्रोपरिष्टाद्यस्त्राद्विदानं पश्चिमायेत्वेनमानेनसम्यग्भवेद्दर्हचंद्रकं पंकुर्यान्मतनं
चतुर्विस्थितेस्तत्रे चतविशातिधाभवेत् वर्द्धपंचमांशेन प्रकोणोःस्त्रेश्रयकृद्यक मावीस
त्रेदशांशेन न्यूनाष्टमलवेन च संवध्याविभुस्थानेभुविद्दकृत्वाविमत्रक पातयेनभुविद्देभुवि
कोणेकुर्यात्मृतम दृढमर्थांतसंक्षिप्यप्रोक्तनामात्स्याद्भुधाः क्षेत्रस्य मध्यमगणोजिनभागभक्तेः कोणे
णेःसूत्रकपारलवालपरिवर्द्धयीमान् अग्रेविनाष्टमतंलवेनरसायस्त्रे क्षेत्रस्त्रित्रिभिर्भव २८

निःऽरंद्रमिहस्तयुक्तैः त्रिभागहस्तहीनौ मत्स्यौ त्रिभिर्नैशावर्त्तं भवेत् वलहीभेदे ते त्वेते न्यसेदुभयपार्श्वयो प
कैकं मंशतन्मात्रा स्यात्ताल्लांछ्ये तनः स्वयंहस्तपेद्रुपः ऊर्ध्वास्य स्वैऊर्ध्वमुखाहस्ते शर्वरीशाहंभागीकृते ते यत
पार्श्वयोः स्वस्वभागहस्तपपरितः तेनमानेनसूत्रहस्तं विन्यसेल्लेरूर्ध्वमेतदूर्ध्वनेत्रासक्तं षोडशांशैर्विभज्यास्यमध्यस
मेवहिन्यसेत् एकंभागंककेदेनमानेनमध्यतः क्रमात् भमपेहूर्ध्वमात्र्यातम न्यग्रासवलस्ताणि षोडशधाकृ
तमध्यमस्तत्रेहेत्रयुरः परिवहितभागे एककमवलतोमरचिह्नास्मरल्लऊर्ध्वमितिभ्रमणास्यात् कर्णाहीष्या
शस्मासहस्तऊर्ध्वमनुत्तमम् द्विगव्याभ्यपिकंपत्तिभागतः स्वत्रतो निशितधीर्विहिन्यसेत् भागमेककमानेन।
सर्वतोभ्रामयेत्स्वतिहस्तमनुत्तमे मध्यसूत्र निर्नाशेनविभज्यपुरुतोन्यसेत् सार्द्धांश्च वलवात्मध्यात्मेनामा
नेनवर्त्तुलम् भ्रामयेत्तहिन्यपयोरहाविद्धेषुपड्स्तापि सप्तषड्कूतनोस्मान्वड्स्त्रऊर्ध्व मुत्तमं भ्रमयाच।
दऊर्ध्वं तदूर्ध्वकेवा त्रामयद्वितः अष्टनविंशतांशकेतरगुणैः हेत्रस्यातिपीकस्थिताततः सत्रोभयतोभ।
वर्द्धन भवांकोहीपरेविद्धयेत् तन्वांशषड्गषैः पुरोपधरतोप्यंशोपाहस्तोयेदहाद्विगुणोद्विधानेगुण
नस्त्रिभ्योः षडूस्तौ रिते क्रामेके यो रहापो त्रिगुसारसमस्त्रये षडूभागहस्तहीनोमत्स्यौ च त्रिभिः स्या स्वरस्य

कं षट्पाविभज्य ते त्रेधमध्यसूत्रस्य पार्श्वयोः भागं त्यक्त्वैकैकं भागेनान्ते मध्यतः ऊर्ध्वाधःस्थे हृदये म
स्य वज्रके मेत्रविभ्रमः सूत्रषट्कं तत्रोर्ध्वात्स्तु तं ऊर्ध्व मुखमं मध्यपोशोमाहृदयमिह बहिः पार्श्वयोर्गोस्थम
२५ ध्यात्ते त्रा ध्यासेनविभक्ते मतिस्तेनमानेन कृत्वा पार्श्वे हृदे श्रेषु भागतुगं सूत्रषट्कं स्यपात्तेऊर्ध्वकं भव
ति तदिदं नतकेकोणमनोनं वज्रस्याकृतं तेत्रेविभक्ते षट्पदस्थौ ग्रहणसमस्ताधोनकर्कटेननुम
ध्यना वज्रलंभमध्ये सं वक्रणिकाकेसराणुनः षट्पद मोगहृदये नैव मध्यतो भ्रमयेत् कृत्वे त्र्यनीयोनाष्टमं
शेन पद्मालां मध्यमसिता वज्रयंत्रोर्ध्वमष्टेवत्यमसमत्स्येन चतुर्भुमानं चतुर्विंशतिमाभ्रम्यकाले त्रस्य
मध्ये गत्वा तस्यैकैकं भागमालाय भ्रम्यकावोड्यानः पंचभिः षोडशभागैः कृत्वा तं पंचममष्टमं भागमा
दाय तेहृदये पंचममण्डलस्थधीः मध्यतो भ्रामयेत्सा वै पद्मालामग्रभ्रमिर्मितापोष्ठाकृतिविधिना समंतत २५
तः पद्मं समालिखेत् वाह्यहमादंतरालं यन्मानेकेसराग्रेतः तन्मानेकर्कटं कृत्वा केसराग्रेनिधायव
गुरुपरिष्ठमा गोलापोड्शाखिनिमान्करान् लिखित्वा बाह्यहस्तेनपद्माग्राणि समालिखेत् षुष्कपात्र
त्रमालेनसमा सर्वं स्तेत्रस्यमध्ये वित्र त्वननसवेऊर्ध्वनामग्रेयघपिदर्शिते तथापयस्यविशेषार्थं त्वनन

शोध्यतेधुना कर्णिकाव्याससमानेन परिभ्रमन्नमतऽञ्जनो निर्वने दवशिष्टं केसराणां नमेऽवलं खेनेदं
नेनस्त्रलाङ्घारं ऊर्ध्वं मध्रभुवं खेनेन पद्माकारान्यथासम्यक् नायंनेति गुणास्तथा पद्मकं ऊर्ध्वमिदं शोभमष्ट
दलमष्टाभवेत् भ्रमिगुकेसराचोक्तं पद्मकं रसदलसंशं सेवेत्तस्मात्तरसकं विनतिवसंशेनहनंख्या सहं
नेनकर्णिकापुनरिपहृध्याङ्गमात्केशरा: तहपादलमध्यभ: पुनरियहृध्याभमेणाहृभू: सेव्याशीन
नोशविशिलेरुनेकलापो: पुनः तत्सहृध्येदलोयकोणिरचुपेत्ते ग्राहमृद्यल्लिषा सा विशलवविस
नीयभिपत्राहि छेनहृमंवहि: स्वव्यसप्तमितोङ्गनामिहत्वनेत्वक्रातराकर्णिकेऊर्द्धकेसरचिह्नमष्टक
लपदावतभिरदलै: चतुरस्राष्टभागेनकर्णिकास्याहि भागत: तहहिरेत्वकभागेनकेसराणिप्रकल्प
येत् ततीयेदलमध्यानि चतुर्थे दलकोटय: चतुरस्राद्बहि: ऊर्ध्वदलाग्राणि वपन्तत: उत्सधांसत
थाऊर्ध्वात्कर्णिकाव्याससमानत: भ्रवशिष्टदलेवेदलमष्टदलं तथा चतुरस्रीकृते देशे विभज्याष्ट
शाहत: एकं भागं बहिर्न्यस्य भ्रमयेत्ते नवर्तुले हृत्वानि कर्णिकादीनां बहिर्व्योमिप्रकल्पयेत् पद्मकं ऊ
मिदं शोभं विलोच नमनोहरं दृष्टांशेन विभज्यतां हरां शमेकं परिभ्राम्यतेनेव हृदलागो बहिर्मध्यमे

कर्णिकां चापि कुर्वीत वेदपत्रं शुभं पद्मकं ॥ अग्रेणं तन्त्रमध्यासस्य स्वांशेनाधिकं बहिः संहृत्य स्वमध्या
द्विलिखेद्वादशं हृमं द्वितीयकं । तृतीयेनाष्टते वाप्यसीमाहस्तो नरा लिखेत् ॥ अष्टहस्तमाषोडशधा तत्क्षेत्रं
३९ विभजेत्ततः । पञ्चमध्यस्य सूत्रांतात्स्वबाह्यं करस्तया ॥ तस्मार्ध सूत्रांतरस्य हस्तसंपातनो लिखेत् हस्ताहे
हेदलाग्रार्थं नीत्वावीथ्यां हि पावती पुमान्भूः स्याहृहिवीथ्या ता वतीराहस्ते यथा क्षेत्रे अग्रेशे तन्मध्ये स्या
त्कर्णिका सद्दलोन्नता पत्राग्राणि तथा कारान्नवनते द्विलमतरं पत्रमेष्टदलं प्रोक्तं जायते ऽडमूत्र
मम चतुरस्रीकृतं क्षेत्रं चतुर्विंशतिधा भवेत् द्वाविंशता विभक्तस्य भागैर्वस्तुयोदश भागैस्त्रिसहि
तानतो बहिस्तोरस्तथुवर्तयेत तावन्मात्रमितेमध्यस्त्रेकृत्वा मध्ये लिखेत् । चतुरस्राः तन वाह्ये हिकस
चतुष्पंसपुतं दिक्कोणपोरंतलेश्वषोविह्वानि कारयेत् पंकैकमंतराचिह्नं त्यक्त्वान्वष्टसमानयेत्स
रत्नान्यष्टसूत्राणि पातयेत्तिरेततरं चतुरस्रोभयस्यापि रेखाः सर्वाः प्रमार्जयेत् अष्टसूत्राष्टसूत्राणि
कोणाष्टाद्धिकानि च मार्जयेदष्टकोणास्त्वेवं ऽडमेतद्धीरितं ॥ होमस्य यान्वष्ठ हस्तानि स्वरामसी। ३५
हितः देवाग्रामसजितोनाकेषु चतुरः संवत्समाकं रदोषेर कस्य गुणोऽग्निः वहिरम्बौ तद्विभजन्यारभे

के

दास्तश्चाद्दूद्धारदिग्गुणलङ्गगं दिक्कोणमध्ये कृत्वा श्रोणे बद्ध्वा लक्षणीयमिलिते रेखास्थिकेऽईं भवेत् द्विकस
व्युग्ममध्यपक्षनरस्त्वगुणमायतद्वयपरिमार्ज्यमशेषमेव संपातनोरं तरगते चतस्राष्टम्यारेखाष्टकं
त्वघनपेहितिकुञ्जरूप च्छेश्रि पोक्तंयपकारे रष्टकोणस्यलक्ष्णं चतुरस्रमध्यस्थत्र्यंशांशेन विवर्द्धये
स्वजिनांशाधिकेनाघलावस्मानेन वर्द्धये त स्वजिनांशाधिकेनाघलावस्मानेन वर्द्धिते चतुरस्रोत्तरको
णाकोणार्द्धहृषुलांछयेत् स्यानाष्टकेततः सूत्राणैकैकस्मान्निविहृतः नये नाभीपर्यन्तं चिह्नयस्य षड्भुहिमा
न तत्स्यानानरेस्वश चतुरस्रेत्तयोन्तरे अष्टास्रवर्णायेन्द्रोऽर तत्स्यहे चेपफलेस्थुमे षट्कोणं विभजेद्येव
तर्विंशतिभागतः एकं भागं वहिर्मेस्य चतुरस्रं प्रकल्पयेत् अन्तरस्य चतुरस्रस्य कोणार्द्धहृद्धप्रमाणतः
वास्य चतुरस्रस्य कोणाभ्यां परिलांछयेत् दिक्षु प्रतिपद्या आपमश्चोस्त्राणि पातयेत् अष्टास्रकुंर
मेतत्तत्त्वं च वह्निरुद्राहते तेभ्रा हादशांशभागं चतुर्दिक्षु तदन्तरे विल्वसन्तम्मार्णेन तद्धां शमपरेन य
त नवाष्टस्तु च संयोगादस्यैकोरमनतमं होमेहित्वाशावायेदिशिदिशिमिहरहं हुं काशेशमेकं कृत्वा
नेनाहिकोणषु नरपिमर्जिमानकोणनोहं गृहीत्वा नवकोणभ्यां विदध्यादिहरोल्लपरिनासेनमाने

नविष्कंभार्धासंस्थानसमंताद्दृष्टिचविततमार्दश्यस्तत्रप्रमाणं एवंकृत्वसमस्तस्याप्यर्द्धयाद्यपार्श्वे
न् वर्णान्तोच्चयोर्विंशो भ्रुशस्तेन समन्वितम् श्रीभागांशं समादाय त्रसस्त्वेन वर्द्धयेत् तावद्व्या
सार्द्धमानेन मंडलं रचयेत्सुधीः तद्व्यासे पत्रयाम्हं कृत्वा हित्वा भागद्वयं ततः शेषमानेन व्यासस्त्र्यंशं कृत्वा पंच
पत्राणि पचेत् परस्परग्रस्तं यावत् न्यासस्त्वाग्निकमंडले यथा पद्मपर्णं विष्णुर्न्यासवर्षाणि च न्यापं
चकेन संरक्ष्य पत्रं विपरीतमार्गे रचयेत् पंचारमुक्तं स्मेतत्स्यान्यत्रापि लक्षणं शुभं द्वेत्र्यासस्त्वस्थले भागान्
विसर्ज्य भागशोकान्नास्त्य कानं विशालं वेनमंडलमिति व्यासार्द्धतः साधयेत् पंचाशान्तोर्द्धं तयोर्न्त्र वि
स्तृतं मिलत्या पंचनत्रा वहेन्न्यासषष्ठांशराशि पंचधनुयोसे मार्गे पंचांश्चितत विन्यात लिखितं
यस्य लक्षणं समुदीरितं समभागेषु वह्निस्मस्य कृत्वा ह्यत्र विष्टंभमानं धनुर्न्यो तिथिः एवं संत्रेपं
चास्त्रिकोणक विद्युतापाः सारसमत्रयपंचादि प्रकाशितं तथा योऽत्र भागे वह्निस्मस्य हस्तं परिभ्रामयेत् ३२
योधरणाशीकृतेष्टा त्रिभिः पद्दवर्थे भवे संचसत्र प्रयोगात् हित्वा तेन पंचास्त्रिकोणं एवं कृत्वा तत्र
स्यात्र्यहंवर्द्ध विंशनाभजेन भ्रव्यासमलवान्न तस्मिन्नत्रेसवर्द्धीनावत व्यासार्द्धेन त्रुधः ऊर्ध्वान्मंडल

नस्य विस्तरं विभज्य भागैर्विंशत्या विंशोयो विलिखेद्यथा भवेत्समचतुरस्रं व्यासस्त्र समकं तथा व
र्द्धितेन वृत्तिस्त्वंशैर्मिलिताय समंततः समचतुरस्रं बिनायतेन ततः संभाज्यंतां विवे ज्याकावशोषवृत्तस
मासित्रकुंडमुत्तमं लक्षणान्वस्य कुंडस्य योविज्ञानराम्नदीक्षितः क्षेत्रव्यासवलं गराम पञ्चषष्ठासहस्रा
चितव्यहेन भ्रमयेदनेन वलयं तथास्य विपोलचः येषु स्याहि शिषांनवाहतशरैलेवज्य पानहृयः श्वा
पान्समभिर्योमिलक्षणमुत्वान्समाद्धांणान्वावाहृवेत विज्ञान लाक्षिनेप्येवं लक्षणपरीक्षीमितं द्रष्टा
मांसवहितैस्य कृत्वाहेन मिदम्भमात भंक्त्वा क्षेत्रवतुष्पासात्कागैर्लिशतांग्निभिः सम्मापसूत्रेनार
श्यासमांसूत्रसमकात् गदिते त्रिपुरासारे समांसित्रकुंडमुत्तमं क्षेत्रव्यासे स्वांशे वहिर्हि हतिनिपाये
कमीशांस हृत मानेनाशेन कृत्वापुनरपि वचनः वीरभामी कृतेन पयपामसालांहदमनिरमनाम
विके त्रिंशांदंशैः कुर्यात्समासित्रकुंडं भवति हितदिवंदसमस्त्रमयोगान पद्माकृमतकुंडानि विधाय
त्विन वंचरेन पावव्यासत्विनेहायमावलोन्न नमिम्प वहूनांसंमतः पद्मांकेषां चिन्हे त्विलीविना यो
न्यादिकुंडत्विननंचवत्र रस्यापनमनं उरूपवहहयनाम दीक्षितेनापितयथा विस्तारतस्त्यांसममाय।

मेखलो निम्नाद्युषैः खातमध्यादिभूरिभिः योन्यादितिशुचतुरस्रविसार्तिः क्वचिन्नतस्मै मेखलयाविनोदि
तं हेमाद्रेर्ग्रंथप्रतिष्ठासारसंग्रहे विश्वकर्म्मकृते ग्रंथे च धामसारसमुच्चये शारदायां च कुंडगोलन नेक
२८ चितं यथा हस्तमात्रे खनेन्निम्नं परं कुं मेखलया सह पंचत्रिमेखलोक्ताः पंचमानाशोषयुक्तः एवनेन व्याससू
त्यकरः प्रोक्तो निम्नः त्रिंशांगुलैस्तथा पावमानकुंडविस्तारः खननं तावदीरितं क्षेत्रे व्यासचतुर्विंशत्या
शेन परितस्थानं सम्यक्कारसवेष्टुं कुंडेषु रचयेन्मेखलास्तथैः परिमाणं यस्यानंतरम्यानं केवडष्वने वि
स्तारहारत्यांशेन केचिदिच्छंति तांत्रिकः केवलत्वणमध्यायाप्युक्तग्रंथेषु तत्र यथा क्षेत्रेव्यासचतुर्विंश
नांशेन कुंडसमुच्चयाः भवंति समं तासममतः केषांचिद्व्याससमस्पर्धीयान् खाताहास्ते गुलः कंठः सर्व
कुंडेषु यथाविधिः खातादेवांगुलापत्का मेखलानां विधिर्भवेत् मेखलानांभवेदेतः परितोति त्रिरंगुला
त् एकहस्तस्य कुंडस्य वर्द्धयेत्क्रमात्तथोः दशहस्तांतमध्येषा मह्यंगुलवशात्सृपक्षेत्रस्याकौ २९
शानः कंठः कार्मिकेकृपिनासतत्काम्यकर्म्मपरः शाघांश्च यत्र वडुसम्मते मेखलैकाचहेतिसोमत
संतस्यापवेष्टया ऊर्ध्वाधो माद्रिकुंडेषु नराकारानुसारतः व्यासेन चतुर्विंशतिधाविभाजितोतिस्व

स्तनस्ती सणभागविस्तरता समंततः कंठवहिमेखलानवर्त्रेरामंशाकउच्चतामता: विस्तारतुकंठवहि
म्मेखलानवर्स रामांशाकउच्चतामता: विस्तारतल्पोत्रपतयम्र केक्षि दुक्रहूमा: केनचिद्दंहुभागे: म्रा
पोच्चता नागलवर्हिंतीया चोक्रोच्चतावेदलवेस्तरतीया म्रच्चमायितया चोक्रमेखलालक्षणं त्रुये: प्र
थमाङ्गुलाख्यासउच्चतामानवांगुले: केचिद्दिस्तारतोलेन मुच्चतत्वं वदन्ति वे पुनस्कालोत्तरे ग्रपेद
शितैत विपश्चिता मेखलात्रितयं कार्यं कोणरामायमांशकै: मंत्रमस्त्रावलीयं येमानमुक्तामिता
सकैर्विरायोच्चताम्रोक्ता हादशांशेनमध्यमा वसंशेनतुच्चतावाम्रा वेदांशेनतुच्चताततया म्रासांतहु
र्ध्वं च म्रासमानं ज्ञेयं विपश्चिता कंठस्यानाहहि: कार्या ऊर्ध्वस्य परिधि: शुभा ऊर्ध्वतो मुच्च शाहूपंमे
खलानां चलाहशांऊर्ध्वान्स हेषु कंठेषु तिस्त्र: सर्वत्र शोभनाः एकमेकहृयं चाम्र मेखला: पंच वा:
कार्या षड्हयं चास्ति विपश्चिके: मार्गो विस्तारतो हेया उच्चता या नवांगुले: नवांशानांपंचभ्रांशास्तेना
नेम्रुतवांशकै: उच्चाता द्वितीया द्वाभ्यां म्रनेस्त्वनीया मता त्रिभिस्तु नेम्रतुर्यी स्याद्विशिष्टं म्रपंचमी
षड्पंचवेदगुणा पक्षालवेस्तु पंरचस्तुमेखला इतरपक्षचपक्ष्छहूष: तेगादिमांकलवनस्तदिषु

नवोनन्नेगाः परात्म्यघचविस्तृतसंमतोस्त्राः प्रागादि ॐ इत्र पम्नतराग्रं याम्यां नयो नीतरपंचॐ द्रीशा
गाग्निकापश्चिमयोनिरत्रमाक ॐ इव स्याऽत्रवमंचॐ रे वेदी ॐ रान्तराले हि स्थानभाकल्प कल्पयेत् यो
२९ निमेलोकसारेपि नदे वो के नतघया हृत्तस्याग्रं याम्ये तन्नलस्यापश्चिमो मरे नवमस्यापि ॐ इस
योनिर्हस्ति एदिक् स्थिता प्रागाग्नि याम्य ॐ इनोप्रोक्तापोनि रुदग्धु त्वशोघणामा स्तु त्वौ मोके सासावे
वे घनीयते योनि ॐ रे निक नं बो योनि मे वृनि षेपनात् योनि ॐ इयोनि मन्व ॐ रे नाभिं विवर्जयेत्
इति हर्षवाचो मत्रसवकाशं भविष्यति तथा हि च नयस्य सर्वा त्वोषास्तु वेपनात् सर्वार्थसाधकं
यस्माचनरस्वमसाद्दते मेखलामध्ययोनिः ॐ रस्या हंसमाननः आयतविस्तृतास्मशेष्मनदि
शाणसाननः उन्नतातावदंशोन हलायाॐ इमध्यतः उभ्रमातावदंशेन हलाया ॐ इमध्यतः म्यक्
छेर्नीनवत्यामि नोषाकृत मेखलामेखलार्थपृथक्भ मित्रग्याद्यकित मध्यतः योनिस्तेत्रस्यांशग्रा २९
ह्यामस्तले ॐ म हृद्योपमा अयवसंकोचमापन्नापहास्यपह लाकृतिः योनेरंतर्विलक्ष्णवतहस्यहार
ण्लम ॐ राष्टांशेराय नाविस्तृतासाप्रमाकारात्वोन ॐ रान्तरूपा नाभिस्तेत्रविधा हलाविभजेन्म

त्रैस्त्रिभिः प्रथमे कर्णिकाभागे केसराणां द्वितीयके तृतीये चाष्टपत्राणां एवं पत्राणि कारयेत् क
र्कं केशरागेन संस्थाप्य तृतीये केसरं भ्रामयेत् नमानेन त्वष्टावृद्धं निशाकरात् पत्राणि ततः
ऊर्ध्वं संवृत्तं कुंडलक्षणम् अथाङ्गुलस्य सारेण कुंडमानमुदीरितं मुष्टिमाने शताहुतशतेनेवार
त्निमात्रके सहस्रे त्वथ होतव्ये कुंड्यां कुंडं करात्मकं द्विहस्तायुतोतत्र लक्षे चतुष्करं दशलक्ष हो
हस्तमितं हेमे षड्करं स्वयं चतुष्टये अष्टहस्तात्मकं कुंडं कोटिहोमप्रशस्यते एकहस्तमितं कुंडमेक
लक्षे विधीयते तद्विलक्षे द्विकरं प्रोक्तं त्रिलक्षे त्रिकरं तथा लक्षाणां दशमे केयावस्माव हस्तेन वर्द्ध
येत् दशलक्षाग्रको कोटिदशहस्तं विधीयते कोटिसंख्यामितो होमो नास्ति होमोऽधिको परः दश
लक्षमिता होमा कुंड्यं कुंडं त्वधिकं मतं द्विहस्तादिषु कुंडेषु विमतिवादिनो यथा अंगुष्ठके वि
हस्ते वं कुंडान शानि कारयेत् कतिहस्तात्विपंपाले त्वेव प्रसेकृते पुनः आहू पंदशहस्तेति लौ
किकं हि निदर्शनं उच्यते त्रयसस्त्वयस्य पहं गणपदिन हिष्यते द्विहस्तकुंडं रमिस्याहोमप्यस्यमि
ती दिशं पहेनस्पष्णपनेकस्मपहं गणपाहि नहिष्यते द्विहस्तकुंडं रमिमादेयकोद्याविरहाहना अ

ध्याहारो नस्त्वेति पदस्य युज्यते तथा शालेयं दशहस्तेति दृष्टांतोपक्षे लौकिकः विषयस्तु नविहेयस्त
त्प्रशस्ता वा नवेत्याकांक्षते अयामस्य प्रशस्तत्वो विस्तारस्यावधेर्वा यदा न दानमेत्यतिति दशहस्ते ति लौकि
कः हि हस्तमपुतेऽङ्करमितादौ नैव विद्यते प्रशस्तावश्राप्यते वीप्यविस्तारस्यापवाननः हि हस्तेऽङ्केरेमि
ता हौतृयदेशायमुच्यते तस्मात्तेत्र फलस्यैव हेतुत्वाय वधार्यतां माम् मंत्रमुक्तावलीमूहस्त्रयोरपि
दर्शितं हि हि तेत्र फलस्यैव नन्वप्यया प्रमाणानतः मंत्रमुक्तावलीग्रंथे मा न नित्यमुक्ता इतं प्रस्तावे हृत
होमस्य न्वभिप्रेत्य हि हस्तकं दशागुलाधिवारं त्रिमिता नीत्युक्ते विदुः तत्र होमे च तु हस्तेक लेख्यरदमु
च्यते तत्र होमे पंचकुर्वीत तत्र विशाधिकाम ततः रत्नमितावधरत्निके ह्युत्पत्त्य वधार्यते तेत्र हि हि त्वभी
ष्टानुनी नोशा स नाटपि कामायानस्त्या वा पत्त वो वो धायतस्तथा शुक्लस्त्वत्र मुण्णेनारत्नेषवप्रति
पादितानाम् वतरहस्य तेवसाकतौ सत्रेतयतस्थिते नावस्मितेत्र हस्त त्रेयत्र सा हि काराहितत्र न
त्वत्र शुक्लस्त्राणिज्ञाताये प्रतिपादनात् अग्निवचनवेद्यादिहेत्र मानि प्रमाणानि च तस्माद्धि होम।
कुंडे पितेकं मानतमिष्यते तदुपक्षे स्त्रितिमलं स्यतेप्रमाणमुच्यते अत्रापि च मध्यस्त्रे हेतुगणा।

लिपदीष्यते तन्नमिमेत्तुलायोनिनामौ नांचरेथकरयक्त परिमाणं नन्त्रयादिये स्कंदमान्तः के
विस्तारान्यथाप्राहुः त्वातं यावत्करास्तकं हेगुलादि द्विहस्तादि ऊर्द्ध्वं त्वातं विधीयते मध्यसूत्रे द्विह
स्तस्य स्यपदं त्रिंशदंगुलकं समपदा स्वयत्रिंशदंगुलानि द्विहस्तके ऊर्द्ध्वं तन्मध्यसूत्रस्याप्येवमस्मत्र
हृपदं मेवं भवेद्विरंगलत्वं रवननस्यानुप्यते खननं ह्रागमात्वातं मध्यानेदेशमनुप्यते गुलप्रधान
कोर्मध्ये प्रधानयंत्रस्य योभवेत् कथमगालमसेतिवल्कयंभवतापदि यावत्कुंडस्य विस्तारः खननं ता
वदीरितं इत्याशंक्याहसिद्धार्थं खननादि विधीयते यस्मात्तेषां फलस्यैव हेगुलादिकमिष्यते यस्मे
वैनिष्प्रितनेषा हेगुलादिकमनुष्यते फलांगुलानि पाद्यंति हस्तसं ज्ञेभवेति हि द्विहस्तस्य कुंडस्य न
ता हेगुलमिष्यते हस्ताहें चेगलाच्यत्र षड्सदाम्रासदेवता शतानि पंचविंशत्येन तन्मलेमध्यसूत्र
के चतुर्विंशत्यंगुलानि विदध्याद्धि करे न यानः अंगुलानि द्विपंचाशदेकादशशतानि च तद्दी
जमनुष्यते लिख्याचतलषेवाहं संयुते चनस्वस्तत्र याप्रकापवाः सदानये च चऽगुलानि त्र्यस्त्रिंश
देकादशशतानि च समदशशतान्यष्टाविंशानि स्त्वंगुलानि च त्रिहस्तव देवसमानमेव मदी

रितं तन्मूलमंगुलान्येकचत्वारिंशच्चतुर्थ्यंशा एकाचतुष्टयं किंचिद्हस्तं लिख्याचतुष्टयं चतुरंगु
लयुक्तानि शतानि त्रयोविंशतिः चतुर्हस्तस्य त्र्यस्रमानमेतदुदीरितं मूलं तस्यांगुलान्यष्टच
त्वारिंशन्मितं भवेत् त्र्यस्रस्य ततः पंचहस्ते द्वेत्र्यंगुलानि तु सहस्रद्वयं शतान्यष्टावशीतिर्वीज
मस्मिंस्ते अंगुलानि त्रिपंचाशद्धि लेलिहो नाम षट् यवाः मध्यस्त्रं लिविंदमानं षट्करे तत्र्यस्रे
षट्पंचाशदंगुलानि चत्वारिंशच्छतानिवः तन्मूलमष्टपंचाशदंगुलानि च षड्यवाः किंचिन्न्यू
नाधिकं एकादशहस्तकरस्यतु वेदिसंख्यासहस्राणि द्वात्रिंशत्सहितानि च मूलं चतुर्थ्यंवेसाक
त्रिषष्टिरंगुलानि च अंगुलानि तथा सप्तपंक्तिः सप्त यवास्मृताः किंचिद्हतामलमस्य तु त्वहस्तस्य
कथ्यते शतानि त्वेकपंचाशन्नभिराधिकानि च अशीतिरंगुलीनां त्र्यस्रे मानमिदं भवेत् द्वा वा।
सप्ततिस्त्वंगुलानि मूलमस्य प्रकीर्तितं एतानि त्र्यस्रदशहस्तमितस्य च सहस्राण्यष्टसंख्या
नि मुनिसंख्याशतानि च वृष्टिश्चकथितं त्र्यस्रस्य तन्मूलं वक्ष्ये तत्रकं वहेये चसप्तत्यधिकेस
मयवेत्तथा अंगुलाधिकाभ्यां असीमारचयेत्सुधीः द्विहस्तादिमितानां चानिर्माडचेदयतः एतानि

ॐगानि सप्ताधिनानि सेषु गें ॐ भानि सहस्रनानि सताम्रपात्रहयसेषु लानि सयन्त्रपत्राणि सवि
ष्टाणि स्रुक्षादिमानानि तिलान्नपुष्पधूपोहराणि सुशोभनानि निवेधान्विवधा समस्तकृविलो
कवस्तु शोभनाः सुक्ष्मसूत्राणि सुलम्बलाम्बावगाणि नंतया देवेंद्राश्रमः सरला मकरो क्रोडचंद्रिका
इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकाचार्यविश्वेश्वराश्रमशिष्यपादशिष्यदेवेश्वराश्रमविरचितायां कुंडम
ण्डपविधाने सर्वतोभद्र प्रकल्पयेत्सुचवविद्वान्वर्तमानेन वर्त्मनाग्नी पार्श्वशिलापात्रारणादि सुकन
मण्डपः गृहीत्वा विभजेद्धस्तमात्रं षड्विंशतायतनः विशत्याशोभवेदेशी वेदीतेरष्टभिर्भवेत्त प
कोशेन मितः कंठः समभागमितं मुखं वेदीमध्यं शेन विस्तारः कंठस्य परिकीर्तितः अग्रे कंठस
मानस्यामुखेमार्गं प्रकल्पयेत् कनिष्ठांगुलमानेन सार्धयोनिर्गमस्तथैव वेदीमध्ये विधानव्या
भागेनैकेन कर्णिका विरधीनवहिरंतस्य एकांशेनाभितोवृत्तं तस्यावानैर्नाभिर्भागोर्द्धंतमर्द्धांशा
नौ वहि ख्यांशेन केन परितो दलानि परिकल्पयेत् मेखलामुखवेदयोः स्थान्तरितो द्वौ शमान तेः दं
डम्मलाग्रयो ॐ भोग्नवाणावेदाक्षकैः क्रमात् गर्भपुत्र यस्समाः शोः स्यादस्यानाहईरितः षट्चि

गे षष्ठभागोवैयाः कूर्माकृतिर्भवेत् हंसस्य वाहनं तन्नो वा योनिस्त्रिकोणो व मध्ये विलिखेत् मुखस्य षष्ठभा
गेः स्यान्मेखलोक्तलक्षणांशुचः स्रुचं चत्वारिंशतिभिर्भागैरचयेत् स्रुवं द्वाविंशतांद्रंस्मानं अन्तरेन
स्यकीर्तितं चतुर्भिरंशैरानाहः कर्णाग्रग्राहितस्थिरः अथाहूयं नतिस्त्वेन स्यकेशगपदाकृति
हंसस्य लाग्रयोर्दंडी भवेत्कंकणभूषिता अथ होमविधिं वक्ष्ये सर्वमंत्रानुसारतः होमकुण्डस्य लक्ष
णकम मत्स्यास्याश्च समवोधितं अन्यासने च उपविश्य दिनत्वा भूतविशोधनं कृत्वा प्राणप्रतिष्ठां च वि
न्यस्य माकं ततः विशेषविहितं तत्र न्यासादिकं विधाय च प्राणानायम्य कुंडस्य ततः संस्कारमा
रभेत वीक्षणं मूलमंत्रेण शरीरेण प्रोक्षणं मतं शरीरेण ताडनं मतं अस्त्रेण ताडनं मतं अस्त्रे
णोत्खननो हारौ तन्मंत्रेण प्रपूरणं समीकरणमस्त्रेण कर्मणा सेचनं मतं कूटनं चास्त्रमंत्रेण क ४२
वचेनेव मार्जनं गोमयेनोपलेपनं अग्निं चंद्रसूर्यकलात्मना भावयित्वा त्रिरावेष्टस्य सूत्रेण हृद
यानन्ता संहृत्य हा कुंडस्य तद्दनं तव अथ स्थापन संस्कारमंत्रैर्मम जलेनवा संप्रोक्षणमवेन।
यथोक्तिर्दर्भेणताडयेत चतुर्दिक्षु ऊर्ध्वं मंत्रजमैनाडयेत् इत्यष्टादश संस्कारा कर्तव्या

ॐरमुहृदये ऊर्ध्वांह्वाॐरसंस्कारंचतुर्सिंवीक्षणाहिभि ॐरमध्येत्रिकोणंततुवाहोषट्कोणवेष्टितं वाहे
मकेसरं त्वष्टदलंपद्मंततोवहिः चतुरस्रंचतुर्द्वारंपुक्तंहत्वात्रिकोणके त्रिलिख्यभुवनेश्वर्याबीजंरो
तोरेणाश्चोस्थापयेत ततस्त्रभुवनेश्वर्याः पीठमभ्यकूप्रपूजयेत आधारशक्तिनः पीठमंत्रांतेएवंवत्सुधीः
पीठशक्तिरपूतस्याः पीठमंत्रमथकथ्यते जयाख्याविजयापश्चादजितावापराजिता नित्याविलासिनी
दोग्ध्रीत्वघोरामंगलातथा वागीश्वरीस्वरपीठपीठास्तनेनमस्तया ह्रीमाद्यः पीठमंत्रोपमावाहाग्नि
तुप्रजयेत वागीश्वरीमतस्त्वातानीलेदीवरसन्निभा वागीश्वरेसंपुज्यामपचारैएवंदर्शितैः संद
न्ये ॐरवाग्देव्याः शरीरमितिभावयेत आरोपमारोपयपह्नाश्चात्रिपगोहृज ध्यानीपद्नहृपात्रे
णम्हृदाहिरहृतेनच एमशानाशाबाममांसदन्तियेवद्भिरुच्यते कथ्याहृसंमजेनतस्यभागंकिविङ्गा
शानात् प्रविशिष्टंतुसंस्कृत्यांच्चतत्भिंवीक्षणाहिसिः भूमध्यजवराग्निभासमस्मैकंबस्मरन्वसोः यो
जयेहद्गृह्णीजेनचैतन्मेपावकेनदा तारेणमंत्रितेनश्रीपेनमुद्राम्रतीकृतं अस्त्रेणरक्षितंपश्चात्तत
तत्रेणावगुंठितं अभ्यर्चितेत्रिः परिभाम्यॐरसोपरिदहेल्लिंग वर्णैकमेणा प्रणवोमंत्रोच्चारणात्

र्वकं आत्मानोभिमुखं वह्निज्ञानं स्वरूपमहीनलः वागीश्वर्याः संकामायाः स्वपत्न्याः शिवविसंत्रि
२ यो शिववीर्यापिपानस्यायोनावेवं विनिःक्षिपेत् मैथुनानन्तरं पापश्चादृष्याद्चमनेनयोः ज्वा
लयेन्मनुनानेनमग्निमग्रसाधकः विसर्गलहननदहनं पचपुगमान्तुदीर्घांव सर्वं स्वाहा पयस्वाहा
मे ओ अग्निं ज्वालितेमतः समसुस्नाम हृदयपाग्निमण्डमे मनुनामना अग्निमज्वालितं वरेहलाशनेसु
वर्लेमनमलेसमिहं विश्वतोमुखं अनेनाग्निं नुपस्थायतस्य ऋष्यादिकं न्यसेत् वैश्वानरजातवेद पदं
पश्चादिहहवह लोहिताक्ष पदस्याम सर्वकर्माणि साधय पवह्निंजायाविधिः ओंकोमंत्रः पावकवस्व
मः ग्रस्य भृगु ऋषिच्छन्दो गायत्र्या अग्निस्तु देवता बीजशक्तिः स्वरस्वाहा ऋष्यादिन्यूर्वं न्यसेत् विन्यसे
दात्मनोदेहे मन्त्रे जिह्वा हविर्भुजः लिंगपायुशिरोवक्रघ्राणनेत्रेषु सर्वतः वह्निराधीशसपुष्का
सादियानासंविदः वर्णामन्त्राः सप्तदिह्वाजिह्वानोसमचक्र मान् जिह्वास्तत्रिविधा प्रोक्ता गुणभे
नकर्मसु हिरण्यागगनारक्ता कृष्णान्यासप्रभामता बहुरूपातिरक्ताचमालिकाः सूभकर्म
सु पद्मरागासुवर्णास्यात्तृतीयाभद्रलोहिताः लोहिताचततश्वेताधूम्रिनीचकरालिका राज ४२

स्यो रसनावह्निविहिता वश्यकर्मसु विश्वा[?]मूर्तिस्फुलिंगिन्यो धूम्रवर्णा मनोजवा लोहिता च क
रालाख्या कालिनास्सप्त ईरिता एतासम्मनिषु क्रमेति क्रूरकर्मसु सत्त्विभिः वह्नेरंगमन्त्र स्वसेद्धिर्मन्त्रैव
थानुग सहस्रार्चिषे हृत् स्वस्तिपूर्णाय शिर इति उत्तिष्ठपुरुषाय इति शिखा धूमव्यापिने कवचं सप्त
जिह्वाय नेत्रं दहनं हुं रायच ध्यात्वामेतेषु षडंगेषु ज्ञातिपुष्पाम्मनान्तुये मत्तोरश्रेतनेन्मसेदास्मनोजातवेद
सः महीसमपादकघर्षुकर्दिपार्श्वसकेषु सरहणाक्रमाध्वसेद्धूव्यतेनाय पाश्र्मम जातवेदाः समनि
र्क्रोरव्यवादनसेनकः अग्नेर्होदरनसेनाध्वो वैश्वानराद्रूपस्तथा कौमारतेजः स्याद्विश्वमुखोदेवमुख
देवमुखस्तथा नराग्रयेपदाया स्मृनेत्येतावह्निमन्त्रयः आधारशक्तिमारभ्य पावकान्तनमेन्त्रं पीवसे
हन्मविधिवन्नवशक्तिसमन्विताः पीताश्वेतारुणाकृष्णाधूम्रातीव्रास्फुलिंगिनी रुचिराहालिनी
श्चैकाह्रशान्तो नेवशक्तः वीजन्तेषामनेदत्वास्तिंमलेन कल्पयेत् इच्छाशक्तिस्वस्तिकाभीतिमु
स्यैर्दीर्घ्यै दीभिन्द्रारपतेजवाभे हेमाकल्पप्रयसप्तत्रिनेत्रं ध्यायेद्वह्निं वह्निमौलिं जटाभिः पत्रेविचेन्त
नस्त्वोयेर्विष्णुहेमेखलोपरि गन्धेरग्नैमध्यस्थमेखलपायसरेन निः होपेदित्वपरिधीश्चावी

वर्णैर्मैविचवराः प्रादक्षिण्येन संपूज्यास्तेषु ब्रह्मादयस्तुः काह्माय नोहिता ह्याख्यातिथयोत्रतय(
त्यापरिधात्र्यरिं रुंयतिश्मासीनेकह्वस्तोस्यान् वह्नमाग्रास्यालशवैकंकनकशपर्यं चेणवाम्रर्बं हवा
लामेरतरानवाहिरोडुवसानमेखलायामानेनवेति ध्यानं वह्निंयन्त्रे मध्ये वह्निमंत्रेणसाधकः मध्ये
षट्स्तवकोणेषुनिह्ना त्वालात्मतचोर्यनेन केसरेषुभ्रमार्गेणपूजयेद्देवताः दलेषु पूजयेन्मातृः स्मा
त्रिस्वस्तिकधारिणी लोकपालांस्ततोदिक्षुतदस्त्राणि ततोवह्निः पश्चाद्दायपाणिभ्यां स्नुकस्रुवौता
वधोमुखे त्रिशः प्रतपयेद्धोहेद्भेनादपिसाधिकः तदग्रमध्यमूलानिशोधयेन्मेयथाक्रम गृहीत्वा
वामहस्तेनमोलत्वं येद्दक्षिणेनतो पुनः प्रतापयेतोकुशास्त्वरेण्याज्यस्यालीसमारायस्रोतयेद्दक्षवारि
णे नस्पामाज्यं विनिक्षिप्यसंकृत्वीक्षितादिभिः उद्वृत्यवायवीगारान्कृत्वा नेषु विनिःक्षिपेत् इदं
लाप नम् हिष्यसाधकेस्तसंकोविदैः सदीप्यपुगलसाज्योद्द्यानले क्षिपेत् पुपोद्धदयमन्त्रेणपवि ४५ २
त्रीकरणंत्विदं होमेनदर्भपुंजं तत्रीरेत्याम्पसचमन्त्रेण अग्रौविसर्जयेद्दर्भमध्यिद्योतनमीरितं ए
तेप्रदज्वालनदर्भीस्वदर्पणाख्यातनतः जातवेदसितामस्पडुद्योतनमिदमन्तं गृहीत्वाद्यतमेवमासा

ह्रिणाग्रैर्नलंस्तरेशेत अंगुष्ठोपकनिष्ठाभ्यां दर्भैः प्रादेशसम्मिते धृत्वोत्पवनीयास्रुवेणाहूतमुखवन्नंक्ति
दं तद्दृदमंत्रेणकुशाग्रैर्ग्गान्यमेमुखं हुतेसंकल्पवनंकुर्यान्संस्कारः षड्दशीरिताः प्रादेशमात्रं समन्त्र
यित्वंमंगुष्ठमंत्राहूतोजुहुरे निरिक्षिणभागेहोकृत्वापश्चोमुक्तेनरोस्मरेत वामेनारीभिलांभागेदक्षिणेपिंगलेषु
नः सुषुम्नांमध्यतोध्यात्वाकुर्याद्धोमंयथाविधि स्रुवेणदक्षिणाभागः शायान्यं हृदा पुनः जुहूयादा
पसोमायास्वाहेतितत्रवैस्मवे वह्नौचिनेत्रसदावीविद्यते स्वाहांतिविप्लाकन्नेत्रेणस्रुवेणान्यभागौ
हासीयदक्षिणात जुहूयादग्नयेस्विष्टकृतेस्वाहेतिस्रुवेणस्रुवेणान्यं रसम्प्रनेत्रवक्त्राणांकुर्या
द्व्याहृतंत्रयः सप्तरात्रिभिर्व्याहृतिभिरान्येनजुहूयात्ततः जुहूयादग्निमंत्रेणत्रिवारंसायकोत्तमः ग
र्भाधानंतदकावह्नेत्रियातिवर्नयेत्क्रमात् अर्हभिराज्याहुतिभिः मलवेनष्टषकस्पृक गर्भा
मे धानपुंसवनसीमंतोन्नयनंतथा अतंतरंजातकर्मनामकरणंतथावह्निः निःक्रमणपश्चान्न
प्राशनमीरितं चूडोपनयनेभूयोमहानाम्नमहाव्रतं तथोपनिषदोपश्चाद्गोदानोहारकोस्तो
ग्रंथश्चस्मृविवाहांताक्रियास्ताः क्रूरकर्मसु मरणान्तास मुद्दिष्टावह्नेरागमवेदिभिः ततस्थापित

रोतस्यसेहस्रामभितियोजयेत समिधः पंच जुहुयान्मूलायध्नतसंस्तुतामंत्रैर्जिह्वागमर्तिनोक्रमाहृदे
येयाविधि एवमेकैकंजुहुयादेकामाहुतिंमंत्रवित्तमः अथदाय स्रुवेणाज्यंचतुरस्रस्रुचिविधायतां स्रु
वेणतिष्ठन्वैवाग्नौ देशिकोयतमानसः जुहुयादग्निमंत्रेणवैषडंतेनसंयतः विघ्नेश्वरस्यमंत्रेणव्यस्ते
नस्रुमस्लेनचजुहुयाद्दाहुतीः पंक्तिंचतुस्रुवस्रुपंञ्चौचतरस्रुस्रुपथाक्रमं सामान्यसर्वतंत्राणामत
दग्निमुखमत ततःपीठसमभ्यर्च्यदेवतायाहुताशने अर्घ्यंपद्महृद्रूपांतानादेवतामिष्टदायिनी
तन्मूलेनजुहुयान्नीञ्ञीपंचविंशतिसंख्यया अग्नेर्नमूलमंत्रेणवक्त्रोकाकारणत्विदं वह्निदैवतयो
रैक्यमात्मनासहभावयेत मूलमंत्रेणजुहुयाद्दान्येनेकादशाहुतीः नाडीसंधानमुद्दिश्यमतदाग
मवेदिभिः जुहुयाद्देगमुख्यानामाहुतीनामनुक्रमात एकैकमाहुतीमस्यकमाहुतीनासमर्पिषा
साधकोत्तमः ततश्चजुहुयाद्देगमुमनुशोधनेलितैर्वाकल्पदेशितैः द्रव्यैर्नानाविधैर्वापिहोमकं ४५
र्यांगयेजुहुया स्रुचापूर्णाहुतींहुत्वामूलमंत्रेणसाधकः ततस्तसांगावरणमुद्दास्यहृदिदेवता
म् पुनर्बाह्रूतिर्हृत्वाजिह्वादीनांविभावसोः एकैकामाहुतींहुत्वामूलमंत्रेणसाधकः ततस्तसो

गा चरणमुद्रास्य हृदि देवताम् उत्तनव्यां हतिरिंद्रलानिह्वासीनां विभावसोः एकैकामाहुतीं हुत्वा परिधिं
यानिग्रात्मनि पावकं योजयित्वा स्वपरिधीनां परिस्तरान् नैमित्तिके गृहे न्मे ग्रीनित्येतु न दहोत्दिसान् प्र
सेना होमद्रव्याणां प्रमाणमभिधीयते कर्षमात्रं तु नं होमो शुक्तिमात्रेण पयः स्मृतं उक्तानि पंचगव्यानि
तत्समानि मनीषिभिः तत्समं दधि दुग्धान्नं मधु मात्रं मधु चाहृतं दधि प्रसृतिमात्रं स्याल्लाजास्तु संमिता स्मृ
ता सक्तुकास्तत्समाना स्युः सक्तवोपि तथोदिता गुडः पलार्धमानः स्यात् इक्षुकेसोपि तच्चेरिता ग्रासार्धं
विरूमानस्यादिद्रवः पर्णो विधिस्स्मृता एकैकं पत्रपुष्पाणि तथा पृष्पाणि कल्पयेत् कदलीफल नारिंग
फलाम्रकैकशो विदुः मातुलिंगं चतुर्खण्डं पनसं दशधाकृतं शृरुणानारिकेलानि त्रिखंडीहिंतानि वि
उदंपः त्रिधाकृतं फलं बेल्वकपित्थं खंडितं त्रिधा उर्वारुकफलं होमं कार्यिनं त्रिधा फलान्यन्यानि श
स्तानि नशमिपस्य दशांगुला दुर्वात्रयं समुद्दिष्टं गृहूर्विचतुरंगुला व्रीहयो मुष्टिमात्राः स्युः मुद्गमाष
यवा अपि तंडुलाः स्युः स्वहस्ताशको वा मुष्टिसंमिताः गोधूमा रक्तकलमा विहितामुष्टिमानतः
तिलास्तुलकेमात्राः स्युः सर्षपास्तत्प्रमाणकाः शुक्तिप्रमाणं लवणं मरिचानेकविंशति प्रोक्तं बदरमा

नेस्याहाभवंतत्सर्वंमतं चंदनागुरुकर्पूरकस्तूरीऽकमानिव विचलीवीजमानानिकथितानिमनी
षिभिः अनलेतुहविर्हूतेतिलान्नंहविरुच्यते अनलेत्वंजनहूतेघृतमेवानमविदुः अवंमासेसहस्रा
णिसंख्योपज्ञानविद्यते वैश्वानरंस्थितंध्यायेत्समिद्धोमेतुसाधकः शाखानमान्यहोमेषुनिर्वाणशेष
वस्तुषु वन्हेर्लीहोमतोव्याधिवाधानेत्रेधंनासिकायोमवाधिः हूयतेहोमस्तकेस्यादयासेहोमेऽख्यो
तेननिःसंविपश्चित धोमादिकल्पलोलवाह्येवोतमृतंवपरे मृतंमध्येशिरोहृदेपादाङ्गुष्ठादिनाना
रूहेशयोमेस्वंशोलोदिश्यये: कामकर्माणि रक्तसोमारणेवाथोराकर्षउच्चाटनेध्यतः स्वर्णाभिहूरवालार्के
ऽकमहोत्पलनिभः सुवर्णरेतसोवर्णः शोभनः परिकीर्तितः भेरीवारिदहस्तीहूदधनिवहः शुभाव
हः नागाचंपककुन्दाब्जपाटलापाणिकानिभः पद्मेंदीवरकह्लारसौगंधिकमृणालसन्निभः पावकस्याशुभो ५६
गधरत्नकेनेत्रवेदिभिः प्रदक्षिणास्यक्रकंपालग्राभाःशिखिनःशिखाः शुभदायजमानस्यराष्ट्रस्या
पिविशेषतः ऽदेडयवलोधूमोवन्हेर्मोक्षःशुभावहः पिंगोवन्हिरोगकरोरोपाभोराष्ट्रहानिमपितनन
पान क्रसोहूनवन्हवर्णोयजमानमारयेद्हविरात धावेरिष्टहिनसाषुवायसस्वरसंनिभाः स्वरत्व

तेषांकृताज्ञया मंत्रसाधनंमिदंमयोदि सर्वथागुरुमुखेनलभ्यते सर्वंनगुरुमुखेज्ञायते ज्ञानमे
षसमयः श्रुतौ ज्ञानमेषसमयः श्रुतौस्मृतौ आचर्यमानतिष्ठमानित्यगमेस्मृते नहिद्विपिः प्रणि
पातेननतोवशंपवेन्द्रौः भयात्समस्तजगतांशिवममप्रमेयंदेवः करोतुनलदोभिःमतांगुरुर्बहि
हृष्टीपतिःपरमपालितमातनोतुसंततसरंतुभवसागरमातिरेकात् तेषांगिजेमनकृतीत्रय
तेजलीनाम्नीवात्सगोत्रमसहाशिवपालिनीनाम् साल्पस्यचामरगुरोकवितास्मृतियावद्र च।
वेदरूपयारक्षुनेदनस्यतेनेपंश्रियतामालावाकपुष्पैरर्चितंतेना कंठेविभूषणमभूयादूरसुना
च्यसमर्पिता इत्यसकलनचार्यंलांषोडशस्मरणचंद्रिका सर्वागमानुसारेणश्रीदेवेंद्राश्रमेणाम
वन इतिश्रीहोमविधिः इतिश्रीपरमहंसपरिव्राजकाचार्यवरश्रीविद्येंद्राश्रमपूज्यपादशि
ष्यश्रीदेवेंद्राश्रमविरचितापोडशस्मरणचंद्रिकासंपूर्णम् ॥ ॥